

**A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI**

**FELELŐS SZERKESZTŐ:
B. HORVÁTH ANDREA**

**XLI. évfolyam – 2020/4
december**

TARTALOM

Előszó helyett – szerk.....	3
KÖSZÖNTÉSEK	
Összesített gratuláció 2020 kitüntetettjeinek – <i>Kende Zsuzsa</i>	4
„Aki belül lángol az másokat is gyújtani tud” – <i>Sapszon Ferenc</i>	5
Bartalus Ilona laudáció MMA – <i>Nógrádi Péter</i>	8
Az Ittész-házaspár Lavotta János-díja – <i>Dombóvári János</i>	10
Lavottán innen és túl... Konferencia Sátoraljaújhelyen – <i>Itzzésné Kövendi Kata</i>	17
Kodály Zoltánné köszöntése – <i>Kollár Éva</i>	20
Egy csodákkal kikövezett életút – <i>Kertész Lajos 95 – Rozgonyi Éva</i>	21
Tillai Aurél 90 éves – <i>Kertész Attila</i>	24
A császár óhaja – a 90 éves Sárosi Bálint köszöntése – <i>Bolya Mátyás</i>	26
40 éves a Finn Kodály Társaság – <i>Szilvay Géza</i>	32
EMLÉKEK	
Személyes vallomás Andor Éváról – <i>Halmai Katalin</i>	34
Andor Éva karácsonyai – <i>Angelika Lippe</i>	36
Kodály Zoltán daljátékai gyermekszínpadon – <i>Szesztay Zsolt</i>	38
dr. Eősze László – <i>Gilbert de Greeve</i>	48
dr. Eősze László emlékére – <i>Somorjai Paula</i>	51
AJÁNLÓ	
Elemző írások Kodály kórusműveiről – <i>Köteles György</i>	53
Magyarországról szeretettel – <i>P. Ispán Franciska</i>	58
Tenk László festőművész	60
Közyűlés 2020 szeptember – <i>Kende Zsuzsa</i>	61
BÚCSÚZUNK	
Erdős Jenő – <i>Kovácsné Kiss Csilla</i>	69
Rövid hírek	71

A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

A címodalt Borsos Miklós alkotásával **Szántó Tibor** tervezte.

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a **Magyar Kodály Társaság**

Felelős kiadó: a **Magyar Kodály Társaság elnöke**

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

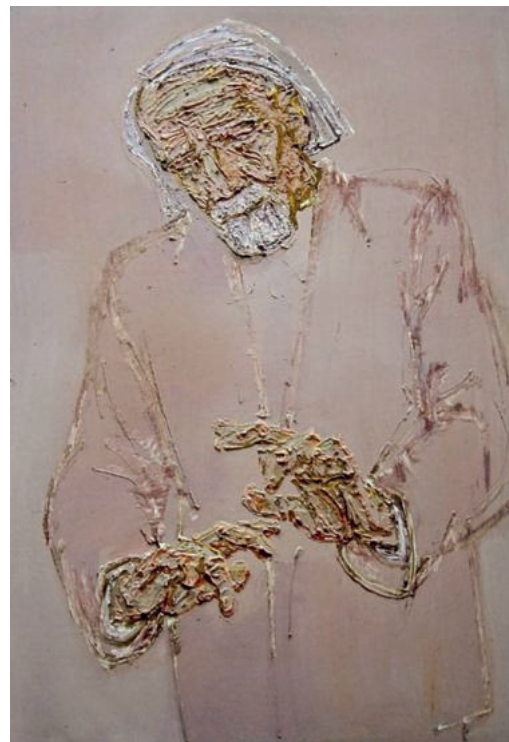
Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

nka
Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

Kodály emlék 1982

Tenk László
festménye

100x89 cm, o, t.f
(Hajdú-Bihar Megyei
Önkormányzat)

Előszó helyett

Az elmúlt 40 évben a Hírek kezdő oldalain gyakran Kodály Zoltánról készült alkotásokkal indult a folyóirat. Ezeknek a gyűjteménye lett később a KODÁLY ZOLTÁN ábrázolások a KÉPZŐMŰVÉSZETBEN című kötet dr. Márkusné Natter-Nád Klára szerkesztésében, melyet a Magyar Kodály Társaság adott ki 2017-ben. Amikor az év elején az első számot állítottam össze még csak egy alkotás volt a birtokomban amit még nem szándékoztam a nyilvánosság elé tárni. Az élet mégis elém sodorta azt a Kodály portrét, melyet most közzé teszünk, így ha nem is minden számban, de lesz lehetőség a hagyomány folytatására a legnagyobb öröömömre. A mai hírszerű időkben örömmel mutatjuk be és egyben kérjük olvasóinkat, hogy ha látóköriükbe kerül Kodály portré bármilyen formában, küldjék el nekünk. Ez a mű először a Parlando folyóiratban volt látható – köszönjük Zelinka Tamásnak, hogy felhívta rá a figyelmünket. A festőművésze 62. oldalon olvashatnak.

szerk.

KÖSZÖNTÉSEK

Szeretettel gratulálunk 2020-ban kitüntetett tagjainknak

Magyarország Kiváló Művésze

Erdei Péter karnagy

Magyar Arany Érdemkereszt Polgári Tagozat

Géczy Olga festőművész, karnagy

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje

Lakner Tamás karnagy, zenepedagógus

Rozgonyi Éva karnagy, zenepedagógus

Sárosi-Szabó Márta zeneelmélet-tanár

Somos Csaba karmester

MMA Zenepedagógia díj

Bartalus Ilona karnagy, zenetanár

Sebestyén Farkas Ilona karnagy, zenetanár

MMA Zeneművészeti díj

Józsa Mónika

OAKE életműdíj

Igó Lenke karnagy, zenetanár

Széchenyi-díj

Berlász Melinda zenetudós

Csevadok Közművelődésért Díj

Józsa Mónika karnagy

Fábry Zoltán Díj – Csevadok

Erdei Péter karnagy

KÓTA DÍJAK

KÓTA nagydíj

Prof. Párkai István karnagy

dr. Várnai Ferenc

Kórus kategória

Marczibányi téri

Kodály Iskola Leánykara –

Őri Csilla és Uhereczky Eszter

karnagyok

Concordia Vegyeskar,

Komarno, Szlovákia

Stubendek István karnagy

Karnagy kategória

Arany János karnagy

Erdélyi Ágnes karnagy

Tanár kategória

Makráné Kónya Melinda

énektanár, karnagy

Sárköziné Pomázi Eszter

KÓTA életműdíj

dr. Várnai Ferenc énektanár,

zeneszerző, népdalgyűjtő

KÓTA zeneirői díj

Zelinka Tamás

Kovács Mária

Tillai Aurél

Postumus KÓTA-díj

Anker Antal énektanár,

vezető szakfelügyelő

ELHANGZOTT LAUDÁCIÓK AZ MMA ZENEMŰVÉSZETI TAGOZAT ZENEPEDAGÓGIAI DÍJÁTADÁSÁN

„Aki belül lángol, az másokat is gyújtani tud!”

2020. október 7.

SEBESTYÉNNÉ FARKAS ILONA „MONA NÉNI”

A hazai zenepedagógia ikonikus alakja, Kodály Zoltán tanítványa, a legendás tanár, népzeneész, kórusvezető: Sebestyén Farkas Ilona – vagy, ahogyan mindenki ismeri: – MONA NÉNI.

A Kettős-Körös melletti kis faluban, Köröstarcsán született, szülei falusi néptanítók voltak. Osztatlan iskola, egyetlen tanteremmel, nagy kályhával, mellette a tanítói lakással. Ha édesanyjának el kellett mennie valahová, őt bízta meg a helyettesítéssel, ő volt olyankor a „kis tanító”. Osztálytársai mondták is neki később: – Te tudod, hogy féltünk tőled?

Innen került a Gulyás György alapította legendás Békéstarhosi Énekiskolába. A *Békés-Tarhosi Énekiskola* (1946-1954) az ország első bentlakásos énekiskolája, mely a zeneoktatást elsőként valósította meg a Kodály-módszer szerint. Diákjai és oktatói számára egész életre szóló útvalót és útmutatást adott és nemcsak zenei téren. Gulyás György e szavakkal nyitotta meg az iskolát: „*Itt embereket akarunk nevelni, hűséges embereket, akik mindazt, amit itt kapnak, tovább adják mindazoknak, akiknek szüksége van rá.*”

Mona néni, (akkor még Ilona) a legelső, leghősiesebb években volt énekiskolás (1947-1953). De erről hallgassuk őt:

„*Mi voltunk az első diákok. Wenckheim-kastély, negyvenholdas park, méteres hó! Nem volt villany, csak kandalló, petróleumlámpa, vaságy, szalmazsákok. És mégis. Életemben olyan boldog nem voltam, mint ott! Esténként a tűz megvilágította az arcokat, és énekelünk. Nehezen éltünk, sokszor csak köményleves jutott, mégis, az a gárda mindenütt megállta a helyét, akár zenész lett, akár valami más. Amikor a Zenepavilon épült, magunk toltuk a csilléket az építőanyaggal, és másnap nem mondhattuk az iskolában, hogy bocsánat, nem volt időnk készülni. A parkban húzódtott egy nagy mélyedés, a Nagy Gödör, így hívtuk. Micsoda balladaesteket rendeztünk ott! Igazi lóval, a bokrok mögé bújtatott kórusral! Gyönyörű idők voltak!” De honnan a „Mona” név?*

Történt, hogy egy dolgozatára olyan szép, kalligrafikus írással kanyarította rá a nevét, ahogy azt apjától látta. A tanárno nem tudta kiolvasni,

és méltatlankodott: micsoda macskakaparás! Ez nem Ilona, hanem Mona! Ettől kezdve ráragadt a „Mona” név.

A tarhosi évek, a „tarhosi szellem” meghatározók voltak számára és mindazok számára, akik részesei lehettek. Csak néhány név közülük: Püski Sándor, Szokolay Sándor Kossuth – díjas, Bozay Attila Kossuth-díjas és Mező Imre. Hangszeresek: Tarjáni Ferenc világhírű kürtművész, Mező László, Mező Márta, Gyermán István, Cseszka Edit, Béres Károly (Ceglédi Zeneisk. igazgató), Csukás István Kossuth – díjas író és költő, Bartalus Ilona, Monoki Lajos, Rozgonyi Éva és még sorolhatnám...

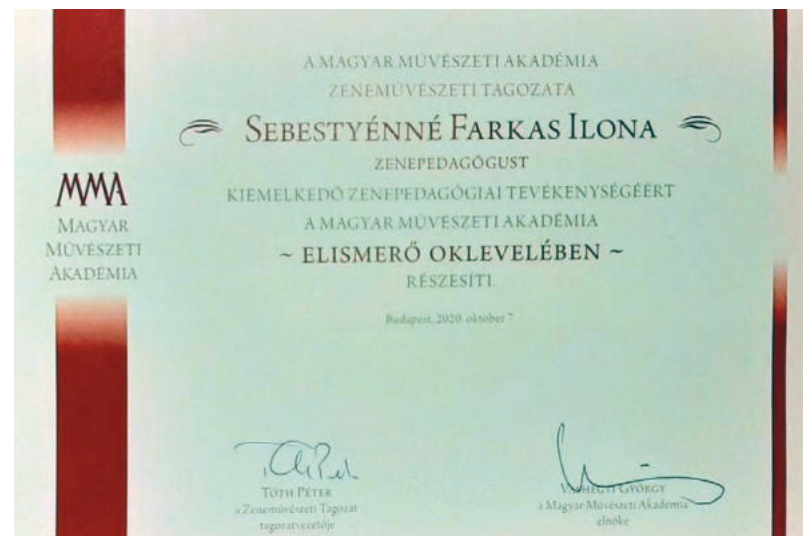
Kodály Zoltán (balra mögötte Farkas Ilona) és Gulyás György 1953. május 1-jén, a Békés-tarhosi Zenepavilon avatásán

ványa a Zeneakadémián. Ez volt a másik meghatározó időszak életében. A tanszakon 5-en voltak: Olsvai Imre, Sárosi Bálint, Tóth Margit, Vikár László és a legfiatalabb: Farkas Ilona. 2-3 hetente vidékre jártak gyűjteni. Kodály személyre szóló, konkrét feladatokat adott mindenkinek. Kodály nyugdíjba menetelekor megígértette vele, hogy tanítani fog. Nem ragad le a papírmunkánál, hanem a gyermekekkel foglalkozik! Mona néni megígérte!

1958-ban vette át zeneakadémiai diplomáját, majd Kodály tanácsára és javaslatára a zuglói Hunyadi János Ének-zenei Általános Iskolába került. Szenvedéllyel tanított a zene szeretetére, tanítványai rajongtak érte.

A nyolcvanas években – engedve szűkebb szülőházája hívó szavának – Békés megye zenei életét pezsdítette fel. Kórusokat szervezett, a Békés-tarhosi Zenei Napok alapító-szervezője, és a békéscsabai Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola egyik alapítója és tanára lett.

1991-ben költözött vissza Budapestre, őt általa irányított kórust hagyva maga mögött. Nyugdíjasként azonban azóta is fáradhatatlanul és aktívan végzi missziós munkáját. Iskolai minősítő versenyek, népdalversenyeknek állandó zsűritagja, a Békés-tarhosi Zenei Napok kórustalálkozójának szakmai irányítója. Tanít a békés-tarhosi nyári akadémián, kórusversenyeket, karvezető továbbképzéseket, kórustalálkozókat szervez, 2006 óta pedig az egykori növendékeiből álló Hunyadi Véndiák Kórus karnagya.

Legnagyobb boldogsága, hogy egykori tanítványai a mai napig ragaszkodnak hozzá, és örömmel mesélik, hogy az ő életükben – noha zömükben nem lettek zenészek – mennyire meghatározóak voltak Mona néni énekórái.”

Mona néni három gyermek édesanyja, és nyolc fiú unoka büszke nagymamája. Gyermekei közül a legidősebb Sebestyén Márta, Kossuth-díjas énekművész. Márta, Zoltán, és Csilla, természetesen, amikor csak tehetik, énekelnek a Véndiák kórusban.

Számos elismerést kapott (KÓTA-életműdíj; Békés és Zugló díszpolgára, 2015-ben a Magyar Érdemrend Tisztikereszt polgári tagozat kitüntetés. De számára a legnagyobb öröm, ha tanítványai előtt állhat és érzi az ő hálás szeretetüket.

„Addig élek, amíg vezényellek benneteket” – fogadta meghatóttan a születésnapján tanítványai által szervezett meglepetés koncertet Mona néni.

Kincseket birtokol, és azt bőkezűen osztja mindenkinek. Ezt ígérte Kodálynak. Több mint 60 éve, mindmáig szenvedélyes elkötelezettséggel szolgálja a magyar zeneoktatás ügyét. Generációk köszönhetik neki, hogy megtalálták az éneklés örömét.

Mert:

„Aki belül lángol, az másokat is gyújtani tud!”

Sapszon Ferenc

Laudáció Bartalus Ilona karnagy zenepedagógiai díja alkalmából

Bartalus Ilona – középiskolai énektanár, karvezető 1940-ben Kőröstarcsán született. Szülőfalujában, Kőröstarcsán 8 évesen életre szóló zenei indítást kapott Farkas István karnagytól – aki az itt jelenlévő Farkas Ilona édesapja – azzal, hogy az iskolai tanévzáró ünnepélyen az énekkar vezényletét bízta rá. A sikert a karnagy úrnál folytatott szorgos zenei alapozás követte. Néhány évvel később útja a Gulyás György alapította híres-neves Békés-Tarhosi Zeneiskolába, majd a debreceni Zeneművészeti Szakközépiskolába vezetett.

1963-ban mint karvezető és középiskolai énektanár a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán végzett.

1964-től tanított a Lórántffy Zsuzsanna Zenei Általános Iskolában. Tanítványai 70. születésnapján ezekkel a kedves sorokkal köszöntötték: „Nagy szeretettel emlegetünk, és köszönjük, hogy nyitogattad fülünket, szemünket a szépre s a jóra!”

Egyike volt azoknak, akik javasolták, hogy a Kodály módszer felkerüljön a Világörökség hivatalos listájára. Bartalus Ilona magát a szív kertészének nevezte, a zenetanítás valódi céljának az érzelmi nevelést tartotta. Az a meggyőződés vezette, hogy a zenetanítás hivatás, a zenét szerelemmel kell szeretni, a zenét tanuló növendéket pedig még a zenénél is jobban. Pályafutása sikerekben bővelkedett. Sokoldalú zenei munkásságát nehéz a teljesség igénye szerint felsorolni. Ízelítőül csak annyit jegyeznek meg, hogy míg a Lórántffy iskolában vezetőtanár majd külföldi tanárokat fogadó mestertanár lett, majd később a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola szolfézs-zeneelmélet tanára, mindezzel egyidejűleg a Magyar Televízióban külsős zenepedagógiai alkotóként is dolgozott. 51 zenei tárgyú filmet készített, valamint sorozatokat: „Gyere pajtás énekelni!”, „Dúdoló”, „Legyen a zene mindenkié” címen.

1973–1974-ben a Zeneakadémia posztgraduális kurzusának tanára volt. 1994 és 2000 között a Duna Televízió zenei vezetőjeként, főszerkesztőjeként tevékenykedett. Mintegy 60 zenei tárgyú program kötődik nevéhez. Ezen kívül sorozatokat és portréfilmeket (Kocsár, Kobajashi, stb.) is készített.

Egyéb megbízatásai: a Kőrös Főiskola posztgraduális Kodály Kurzusának művészeti vezetője, majd a Magyar Táncművészeti Főiskola zeneelmélet tanára is volt.

1974-től 1978-ig a kanadai University of Western Ontario, 1985–1986-ban a Wilfrid Laurier University Waterloo, 1986–1987-ben a Victoria Conservatory of Music vendégtanára volt, utóbbi helyen a szolfézs-zeneelmélet tanszakot is vezette. Tanított még Japánban, Ausztráliában, Bulgáriában és több közép-európai országban. Egyike volt azon magyar

zenepedagógusoknak, akik a Kodály-módszer külföldi meghonosításában részt vállaltak.

Különbéle szakmai elismerések birtokosa: nívódíj a Magyar Rádió és Televíziótól 4 alkalommal, a Duna Televíziótól 5 alkalommal, diploma a Kodály-centenáriumra. 1992-ben

I. díjat kapott a kanadai Brit Kolumbia Állami Kórusversenyén. 1996-ban I. díjban részesült a szófiai Nemzetközi Aranyantenna TV-fesztiválon „Csukott szemmel Mozart fényében” című 60 perces portréfilmjével. 1999-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjével tüntették ki.

Zenepedagógiai tárgyú tankönyvet írt, amely 1978-ban Torontóban („Sing, Silverbirch, Sing” címen) jelent meg, angol nyelvterületen máig használt – néhol kötelező – tananyag.

10 éve „Muzsika a katedrán” címmel interjúkötet jelent meg Fehér Anikó gondozásában „Beszélgetés 25 magyar zenepedagógussal” alcímmel. E kötetben Fehér Anikó egyik beszélgetőtársa Bartalus Ilona. Ebből idézem Bartalus tanárnő azon gondolatát, mely egész életének foglalata lehetne: „Talán nem is szakma ez számomra, hanem létforma. Zenetanítás nélkül ugyanis nem tudnék élni.”

Mi egyebet kívánhatnék én is, hogy a tiszta, örömteli éneklés csodáját egykori tanítványai egész életükben a szívükben hordozzák, hogy gyümölcsseit mások épülésére tovább érlelhessék!

2020. október 3.

BARTALUS ILONA
Lengyel Anna: *Egy csepp emberség* 1. Magyar Rádió Rt., Budapest 2004.

Janota Orsolya (Bartalus Ilona lánya) és Tóth Péter (forrás: mma.hu)

Legutóbbi számunkban, már hírt adtunk a LAVOTTA 200 évforduló eseményeiről. Most a folytatás örömteli eseményeit osztjuk meg olvasóinkkal Dombóvári János tagtársunk jóvoltából. Ezek közül is kiemelkedik a Lavotta díj átadása.

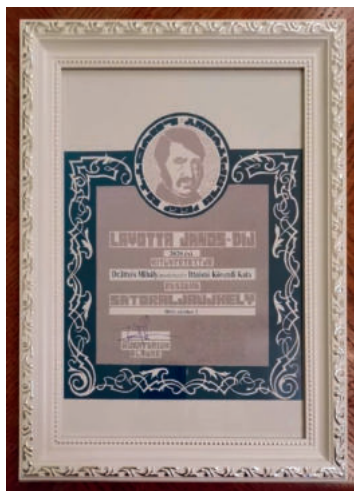
LAVOTTA JÁNOS 200

Az Ittzés-házaspár Lavotta János-díja

A verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester Lavotta János (1764–1820) halálának 200. évfordulója évét a nevét viselő sátoraljaiújhelyi kamarazenekar, alapítvány, művészeti iskola Lavotta Emlékévvé nyilvánította. A 2021. augusztus 11-éig tartó eseménysorozat fővédnökei – Fekete Péter kultúráért felelős államtitkár, valamint Dr. Vashegyi György, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke – vállalták, hogy támogatói lesznek a bicentenáriumi programoknak. A világméretű pandémia ellenére eddig csupán halasztást szenvedtek az emlékévi rendezvényei, így került sor – július helyett – október elején *Magyar zenetörténelmi kérdések Lavottán innen és túl* címmel meghirdetett konferenciára. Az 1990 és 2020 között e tárgyban megrendezett zempléni konferenciák sorában tizenhat előadó, valamint zeneművész részvételével a mostani volt a tizenkettedik két napos tanácskozás.

A barokk Városháza dísztermében az ünnepélyes nyitó percek emelkedett hangulatát hegedűszólójával – Király-König Péter: Változatok Erkel Himnusza fölött – Szecsódi Ferenc teremtette meg. Dr. Rózsahegy Ferenc főjegyző gondolatébresztő köszöntő szavait követően Fehérné Sulyok Éva, a jubileumi tanácskozás moderátora a pulpitushoz szólította valamennyi zempléni konferencia főszervezőjét, aki első előadóként stílusosan Lavotta verbunkos hegedűduójának megszólaltatásával – ebben Novák-Tóth Györgyi volt partnere – kezdte mondandóját. S amely előadás *Lavottától Kodályig. Zempléni konferenciák (1990-2020)* címmel átfogó képet rajzolt három évtized zene tudományi konferenciáiról.

A Dombóvári János és Novák-Tóth Györgyi hegedűjátékában elhangzott Lavotta legismertebb lassú magyarja, – melléknevén a Homoródi nóta, amely Sarasate révén világhírnévre is

szert tett, szépséghibája, hogy szerzői megjelölés nélkül – amely átkötés volt a 2020. évi Lavotta János-díj kétszeresen is rendhagyó átadásához. Egyrészt, mert a művészeti díj történetében még nem fordult elő megosztott jelölés, másrészt pedig – az alapítvány kikötése szerint – eddig valamennyi díjazott a Lavotta János Kamarazenekar hangversenyének keretében vehette át az elismerést. Az adományozók a díjazottak nevének ismeretében úgy döntöttek, hogy a jubileumi tanácskozáson előadóként amúgy is jelen lévő kitüntetettre való tekintettel a díjátadás ceremóniáját a konferencia eseményei közé illeszti.

Fehérné Sulyok Éva, valamennyi zempléni konferencia moderátora olvasta föl a **Laudációt**:

„A Lavotta Alapítvány kuratóriuma 1991-ben Lavotta János-díj létrehozását kezdeményezte a történelmi Zemplén- és Abauj településein működő művészek, e táj kultúrájának gyarapításáért fáradozók kitartó, magas színvonalú művészi munkájának-, továbbá Lavotta János életművét kutató, népszerűsítő, hagyományt teremtő és ápoló, valamint a magyar zenei életben végzett tudományos tevékenység elismerésére.”

A bicentenáriumi Lavotta Emlékév alkalmából rendezett zene tudományi konferencián a díj huszonötödik alkalommal történő átadására kerül sor.

A Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány kuratóriuma a térség máig egyetlen művészeti díját 2020-ban megosztva **Dr. Ittzés Mihálynak posztumusz**, valamint **Ittzésné Kövendi Kata** középiskolai ének-angol szakos tanárnak adományozza.

Indoklás

Dr. Ittzés Mihály (1938–2018) zenepedagógus, művészeti író, zenetudós, a Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet 21 éven át volt igazgatóhelyettese, negyedszázadon át pedig a Nemzetközi Kodály Társaság alelnöke, a Magyar Kodály Társaság társelnöke, majd haláláig elnökeként kiemelkedő szerepet vállalt a magyar zenei kultúra, az emberi és művészi értékek kibontakoztatásáért, fejlesztéséért, a kodályi örökség, a zenei nevelési elvek egész világon való elfogadtatásáért. A Magyar Művészeti Akadémia

rendes tagjával készült riportban rendkívüli tömörséggel fogalmazta meg életfilozófiájának központi gondolatait:

„Fontos számomra az elvi gondolathűség és a nyitottság egyensúlya, a múlt–jelen–jövő hármasságának szerves egysége a szemléletmódban, tisztesség, és az – itt élned, halnod kell – (vagy inkább így: élned, vagyis szolgálnod, s halnod itt kell) erkölcsi parancsa.”

Kodály öröksége, szellemisége határozta meg munkáját, tevékenységét. Töretlen harcosa volt a zeneművészeti nevelés, az oktatás ügyének, apostola a zene általi személyiségformálás minden lehetőségének. Noha két évtizede a gyulai Erkel-konferenciák már lehetőséget nyújtottak Ittzés Mihály számára is a szemléni Lavotta-projekt megismerésére, a személyes kapcsolat a Magyar Kodály Társaság elnökévé választása kezdetén, a 80 éves Bónis Ferencet köszöntő tanulmánykötet – elnök úr tanári erényeit is megtapasztaló – szerkesztői munkája során jött létre. Négy szemléni konferenciának volt előadója, köztük az utolsónak 2017-ben házigazdája is a Kodály Emlékmúzeumban. Végig a hűség, az elhivatottság, a munkában való kreativitás, az elvek és személyek iránti nyitottság, empátia, az értéket hordozó ügyek szolgálata, valamint az áldozatvállalás vezette életében, emberi kapcsolataiban egyaránt.

Egy olyan gazdag életpálya mögött, mint amilyen Ittzés Mihályé, joggal feltételezhető az a történést, zeneművészeket felnevelő családi háttér, amelynek észrevétlen irányítója s a tudományos életben is mintegy fél évszázadon át „páros szárnya”, nyugállományba vonulásáig pedig a kecskeméti Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola ének-angol szakos tanára, **Ittzésné Kövendi Kata**. *Kodály Zoltán nyomában Budapesten* című kötetével társ a Kodály-örökség ápolásában is. A 2001-ben megjelent, megközelítőleg 6500 szócikket tartalmazó *magyar-angol/angol-magyar zenei szakszótára* pedig egyedülálló, hiánypótló kiadvány. Ittzésné Kövendi Kata azon kevesek közé tartozik, akik elvégezték a Zeneakadémiát, majd a Bölcsészkart is, angol szakon. Zenei életünkben feltehetően kétféle embertípus létezhet: az egyik, aki hallotta már a tanárnő szugesztív előadásait és írásainak, kommentjeinek rendszeres olvasója a közösségi hálón, a másik pedig mindezeket hallgatni, olvasni fogja... Annál is inkább, mert lényegre törő megfogalmazásaiban a „népművelői” szándék mellett tetten érhető egyfajta állandó igazságkereső, „kurucos” magatartás is. Egy ilyen bejegyzésben olvasható az alábbi vallomása: *„Jutalmat, kitüntetést, vállvergetést sosem érdemeltem. Sokkal magasabb*

szinten állt a munkám, mint egy „átlagos” középiskolai tanáré (nemzetközi konferencia-előadások, fordítások, verseny- és nyelvi tábor- szervezések, külföldi kutatás Soros-ösztöndíjjal, diákjaim szakmai útjainak szervezése, szakcikkék, számos szakkönyv fordítása, tanári továbbképzések tartása, meg ki emlékszik rá, mi minden. Jutalmam? Több igazgatóm is el akart távolítani az iskolából... (...). És persze, hogy van jutalmam, csak nem „felülről” jön...”

A díj adományozója az elmúlt évtizedek során eddig kitüntetett zeneművész, tudós, karmester – Lukin László, Domokos Mária, Rolla János, Molnár Pál, Papp Géza, Bónis Ferenc, Scholcz Péter, Kassai István – után az **ITTZÉS-HÁZASPÁRNAK** a magyar zene, valamint zenepedagógia ügyéért állhatatosan végzett sokrétű, áldozatos munkáját a **LAVOTTA JÁNOS-DÍJ**¹ odaítélésével ismeri el s köszöni meg.

Mint a döntésben résztvevőnek, engedtessek meg nekem, hogy a fenti méltatáshoz néhány szubjektív gondolatot hozzá fűzzek. Sorsom egyik ajándékként tekintek az Ittzés-házaspárral történő megismerkedésre. Gyakran hivatkozom a legendás gyulai Erkel-konferenciákra, kevésbé tudatosan ugyan, – ami annyit jelent, hogy a fuvolista fiam révén én már hallottam az Ittzés családról – de innen számítom az ekkor még csupán virtuális kapcsolatunkat, amely kimerült abban, hogy – a képek szerint – meghallgattuk egymás előadásait és a vendéglátó Bónis Ferenc asztalát mi is körül ültük...

Azonban a felvételi kérelmemet a Magyar Kodály Társaságba már Ittzés Mihály elnök úr írta alá. A megtisztelő személyes kapcsolatot kötöttünk Kodály Zoltánné úrhölgy felkérése teremtette meg azzal, hogy Bónis Ferenc 80. születésnapja tiszteletére megjelenő *Részlet az egészhez* című kötet szerzői között Lavotta-dolgozatommal én is szerepelhettem, s amelynek Ittzés Mihály volt a szerkesztője. A visszaküldött pirossal javított, kérdésekkel, javaslatokkal ellátott kéziratot máig őrzöm. Már azon meglepődtem, hogy az első betűtől az utolsóig elolvasta, és a szakmai észrevételek mellett stilisztikai javaslatai is voltak. Hihetetlen lelkiismeretességet, türelmet, tapintatot, tiszteletet, alázatot, emberséget tapasztaltam bírálataiban.

¹ A Lavotta János-díj tartozéka: Díszoklevél – alkotója: Csótó László királyhelmei grafikusművész; Bronzérem – alkotója: Borsi Antal sárospataki szobrászművész

Mínderre hozom fel példának a hegedűduók közül az említett tanulmányban szereplő Lavotta verbunkost, polémiánk tárgyát, amelynek befejező coda része a szerzői kéziratban *Tihanyi echo* feliratot visel.

*Az Echo formai helyét-szerepét illetően nem győztél meg teljesen, de elfogadom, hisz a magad tapasztalata fontosabb, mint az én papír-alapú, elméleti gondolkodásom. Mindenesetre az átfogalmazott magyarázat kellett ide!.. Köszönöm megértésedet és segítőkészségedet!
Barátsággal üdvözlő:
I.M.*

Igen élveztem öniróniától sem mentes, mosolyt fakasztó humorát is:

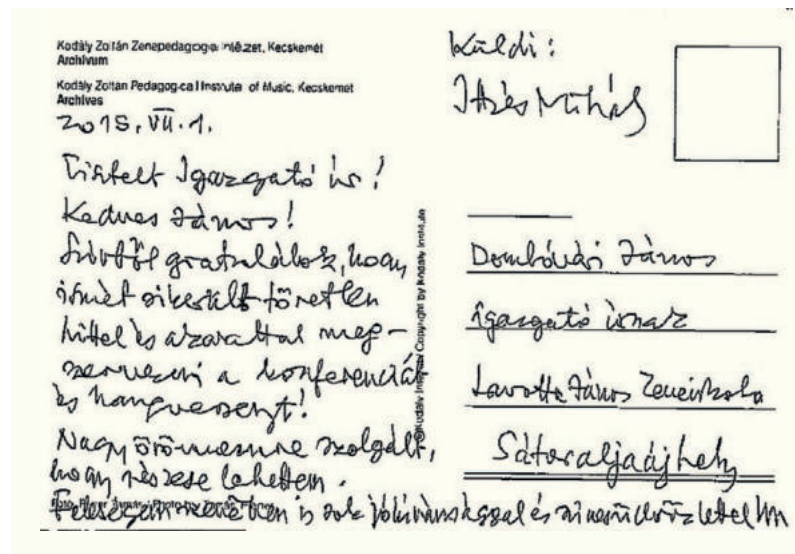
*János úr talán még nem ment Erdélybe s nem is készül németi Bécsbe, s tud nekem segíteni...
Hát, nincs szerencséd velem, kedves János! A kézírásoddal beszkenvelt Polonéz elvitte valami polinéz kalóz... Megtéméd, hogy elküldöd még egyszer (csak ezt)? Ismét csak bocsánatkérés kísérheti a segítségkérést.
Előre is köszönöm!
Aztán jó utazást kívánok!
Üdvözlő:
I.M.*

Más alkalommal:

*Hát, bolondját járhatja velünk, kedves János, a technika! Az előző levél elküldése után visszatértem a Polonéz-kereséshez, s láss csodát: kinyílt! Nem tudom, előtte miért akadékoskodott és titkolózott a masina. Színes nyomtatóval majd sikerül kinyomtatni, remélem.
A siránkozás és bocsánatkérés után felmentelek a (remélem) feleslegessé vált plusz-munka alól.*

S azon ritka alkalom, amikor az elvégzendő feladatokat (ezt is csak részben) egy rövid családi program felülírta:

*Kedves János!
Köszönöm a küldeményt. De most nem tudok érdemben válaszolni, szinte véletlen, hogy láttam az üzenetedet. Az a helyzet ugyanis, hogy a lovaim már kapálnak, indulásra készen, ha nem is 3 hétre, de 3 napra kivonnak a forgalomból, s mit ad Isten, éppen felétek gurul a szekér velünk:
Zemplénbe megyünk, baráti látogatásra, s bár arrafelé járunk, a koncerteteket nem tudom meghallgatni. Majd lesz tán rá alkalom máskor. Sok sikert a jubileumi eseményhez!
A kiadónak leadtam tördelésre a dolgozatokat, de lesz lehetőség a javításra.
Majd jelentkezem a jövő héten.
Barátsággal üdvözlő:
I.M.*

Mindezeket túl pedig utánozhatatlan Tanár Úr zavarba ejtő figyelmessége, amelyet jól példáz a sikeres Mosonyi-konferencia, valamint a jó hangulatú együttlét után otthonából küldött, borítékba helyezett üdvözlőlet, amelyet féltőn és szeretettel őrzöm.

Ittzésné Kövendi Kata egy, a közösségi oldalán közzé tett, férje emlékére összeállított családi albumhoz a következő megjegyzést fűztem: *Az Ittzés művészcsalád nagy becsben van Sátoraljaújhelyen...* S ez az érzés az idő múlásával pedig csak erősödik...

Kecskemét és Sátoraljaújhely között a távolság több száz kilométerben mérhető, azonban a zempléni konferenciák ezt a távolságot a lehető legkisebbre mérsékeltek. A gyász napjaiban, a köztiszteletben álló tudóstanárral méltóságteljes, mély zenei élményt nyújtó temetésén, – s ahol személyesen találkozhattam a három hírnevet szerzett fiatalemberrel: Gergővel, Tamással, Ádámmal – egy, a bajban is erős asszony képe bontakozott ki előttem, aki a zenepedagógiában, a tudományos életben is férje méltó párjaként teljesen tudatában volt annak, hogy belső parancsa által vezéreltetve, mit kell vállalnia. Azóta – miközben ő maga is a kodályi örökség követeként járja az országot – minden erejét Ittzés Mihály szellemi hagyatékának gondozására, elhelyezésére, megőrzésére fordítja. Oroszlánként küzd, hallgatásával cinkosságot senkivel és semmivel nem hajlandó vállalni, szóvá teszi a helytelent, az igazságtalanságot, erre szokták volt mondani: szókimondó, egyenes ember, ami a szívében az a száján... Pedagógiai erényei mellett ezt a tulajdonságát tiszteltem és szerettem. Igen,

Magyar zenetörténeti kérdések Lavottán innen és túl...

Konferencia Sátoraljaújhelyen

Sátoraljaújhelyen éberem és lelkesen őrzik Lavotta János emlékét, akit rövidre szabott vándorélete végén, Tállyán ért a halál. Rajta keresztül éltetik Mosonyi, Bihari, Erkel zenéjét, s a verbunkos zene XX. századi reperkussszióit.

A *Lavotta János Művészeti Iskola*, a szintén Lavottáról elnevezett *kamarazenekar alapítványa*, s újabban a *Széptan Alapítvány* rendezésében 1990 óta immár 12. alkalommal hívták össze a korszak zenetörténetét kutatókat. Én negyedszer lehettem **Dombóvári Jánosék** vendége (hisz ő a hely szelleme, Lavotta éltetője, a konferenciák spiritus rectora, szervező, előadó, zenekarvezető és hegedűs szólista), két konferencián csak férjem kísérőjeként vettem részt, tavasszal könyvbemutatóra hívtak, és a mostani – a korányári időpont helyett a járvány miatt lerövidített és október 2-3-ra áttett – konferencia előadója is voltam.

Bevezető előadásában Dombóvári János felsorolta az eddigi konferenciák előadóit.¹ Meglehetősen szűk körről van szó, akik a témával foglalkoznak, s hűségesen visszajárnak a hol évente, hol két évente, vagy még hosszabb időközönként megszervezett alkalmakra. Családiás összejövelekre ezek, közös étkezésekkel, hagyományos esti borkóstolással, jó beszélgetésekkel. Megindultan hallgattuk János felsorolásában, mennyien távoztak el az eddigi előadók közül az utóbbi években.² Öröm viszont, hogy a minket elhagyó idősök helyett fiatalabb emberek is jelentkeznek előadással: **Flach Antal** (Lavotta variációk) és **Fülep Márk** (Lajtha verbunk gyűjtései), valamint **Fehér Éva** (a Bihari, Lavotta, Csermák által alkotott „virtuóz triász”-ról) fordultak érdeklődéssel a szűkebb témához. A konferencia visszatérő előadói, **Sziklavári Károly** (Lavotta korának billentyűs zenéje), **Gombos László** (Lavotta, a magyar Beethoven?) és **Tusnády László** (Lavotta és Zrínyi) tágabb összefüggésbe helyezték Lavotta zenéjét, **Kemény Anna Mária** pedig édesapja, Kemény Egon daljátékából idézte fel Lavotta alakját. Néhányan más témákról beszélünk (ez volt talán a konferencia témájában az „és túl...”): **Szeccsödi Ferenc**

elfogult vagyok Ittészné Kövendi Kata és művészcsaládjával szemben, azonban a közösségi hálón a Lavotta János-díj átadása után hozzá érkezett száznál is több elismerő jókívánság az adományozók döntését igazolja:

Berkesi Sándor: *Szeretettel gratulálok Isten áldásával!*

Dratsay Ákos: *Szívből gratulálunk Kata! Ilyesmit nem adnak udvariasságból!*

Vavrincez Veronika: *Kata, szívből gratulálok Mindkettőtöknek! Ha te nem is tartod a saját munkádat olyan „fajsúlyosnak”, igaz van annak a hozzászólónak: a te munkáid is igen sokakhoz eljutottak és segítettek segítenek a megkedveltetésben!*

Név nélkül idézek még néhány hozzászólót:

Sok szeretettel gratulálok a megérdemelt díjhoz!

Nagyon szépséges elismerés!

Igazuk van a díj odaítélőinek!

A legjobb helyen a díj!

Ez így szép, hogy mind a ketten megkaptátok!

Ennek így kellett lennie!

A sok rossz hír mellett, ami napjainkban eljut hozzánk szívmengető igazi értékekről értesülni. Gratulálok mindkettőtök munkásságához, hozzáállásotokhoz az élethez!

Követni való példák vagytok!

Sok erőt, egészséget kívánok a Lavotta János-díjas Ittészné Kövendi Katának ahhoz, hogy töretlen lendülettel folytassa „népnevelő” munkáját úgy családja körében, mint a nemzet szolgálatában, s akadémikus férjének szerteágazó szellemi hagyatékának összerendezéséhez legyen még elegendő alkotó ideje.

¹ Agócs Gergely, Barsi Ernő, Berlász Melinda, Bónis Ferenc, Csáky Imre, Dombóvári János, Domokos Mária, Elek Szilvia, Eősze László, Erkel Tibor, Fehér Éva, Fehér József, Fehérmé Sulyok Éva, Flach Antal, Fülep Márk, Gombos László, Horkay Tamás, Ittész Mihály, Ittészné Kövendi Kata, Karpyak Andrij, Kassai István, Kemény Anna Mária, Korolenko Ilona, Legány Dezső, Papp Géza, Pethő Csilla, Rakos Miklós, Réti Zoltán, Rózsáné Kelemen Éva, Scholcz Péter, Szeccsödi Ferenc, Sziklavári Károly, Tallián Tibor, Tátrai Zsuzsanna, Tímár Sándor Tusnády László

² Barsi Ernő, Legány Dezső, Papp Géza, Réti Zoltán, Erkel Tibor, Ittész Mihály, Rakos Miklós, Bónis Ferenc, Scholcz Péter, Eősze László

tanára, Kovács Dénes alakját idézte fel – ezen kívül azonban bőséggel áldozott a Lavotta-korabeli zenének: az előadások között öt alkalommal is játszott virtuóz darabokat. **Kelemen Éva** Dohnányiról beszélt, én pedig egy Kodály-tanítvány angol énekesnő somogyi népdalgyűjtéséről.

Dombóvári János, aki a bevezető előadást is tartotta a konferenciák eddigi történetéről, szintén közreműködött hegedűként is: Lavotta-duókat adtak elő ifjú kolléganőjével, **Novák-Tóth György**ivel.

Nagyszerű hangversenyt adott este Mosonyi Mihály műveiből **Elek Szilvia** (három gyász-zenét eljátszva) és **Kassai István**. Kassai *A magyar gyermekvilág* szellemes darabjait adta elő, amik alig hozzáférhetőek – úgy láttam, ő is valami másolt kottából játszott. Kassai István megszállott közvetítője a magyar verbunkos korszak billentyűs zenéjének és kiváló ismertetést adott a művekről.

A konferencia második, tállyai napján (ahová kisbusszal mentünk, s ahol már az előző napi szépszámú közönség helyett csak az előadók és néhány kísérőjük, meg a helybeliek voltak jelen) **Fehérné Sulyok Éva** olvasta fel a távollévő Tusnády László előadását a szépen restaurált és modern funkcióknak is megfelelő Maillot-kastélyban. Éva moderátorként

végigkonferálta a két napot, az ő szép magyar beszédéből, kiváló összekötőszövegeiből minden műsorközlő tanulhatna. Most csellót nem vett a kezébe, hisz a járványhelyzet miatt a Lavotta Kamarazenekar hangversenye ezúttal elmaradt. Dombóvári Jánosék a kastélyban is játszottak egy Lavotta-duót, s János a tállyai temetőben is elővette a hegedűjét, s eljátszotta Bihari Kesergőjét Lavotta János sírjára. Ő mondta a felemelő emlékbeszédet is, majd ismét duót játszottak Novák-Tóth Györgyivel. Nemcsak a sírnál koszorúztak,³ hanem a községben lévő emléktáblánál is. A koszorúzáskor Himnuszt és Szózatot énekeltünk – szépen kere-

tezte ez az eseményt, hisz a kezdő trombitafanfár után az első megszólaló zene Szecsődi Ferenc hegedűjén Király-König Péter változatok Erkel Himnusza fölött c. műve volt (A Himnusz első hangjainál fel akart állni a közönség – úgy intettek le, hogy „ez nem az”!)

A konferencia ismét alkalmat adott a maroknyi előadónak és a néhány tucat érdeklődőnek a sokáig lenézett, de legalábbis mellőzött XIX. századi magyar zene értékeinek felismerésére. Az említett zenész közreműködőkön kívül, mint mindig, most is játszottak Lavotta-darabokat zeneiskolás gyerekek is. A Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskola szervez is országos hegedűduó, négykezes és műveltségi versenyeket, de nyilván kevés a kiadott kotta, kevés zenetanárhoz jut el ezeknek a híre. Nem jellemző a magyar zeneiskolákra, hogy megismertetnének tanítványaikkal 1-2 Lavotta vagy Bihari művet. Mivel a konferenciák hallgatósága és a versenyek résztvevői is szinte ugyanabból a szűk körből kerülnek ki, érdemes lenne továbbképzésekkel, kották kiadásával, felvételek közreadásával tágítani a kört, hogy minél több zenét tanuló diák megismerkedhessen a magyar zenei hagyomány e vonulatával is.

Egy másik észrevételem, sok-sok konferencia-részvétel után általános jellegű: sok témát szeretnének prezentálni, sok előadó van, de szűk az időkeret és az anyagi lehetőségek. Tehát 20-25 percet kap egy előadó témája kifejtésére. Ilyenkor az előadó felelőssége annak felmérése, hogy mi fér bele 25 percbe. Nem az, hogy milyen gyorsan tudja eldarálni, amit leírt, hanem az, hogy mit tud átadni a hallgatóságnak annyi idő alatt. Semmiképpen sem egy hosszú tudományos dolgozatot aprókottás illusztrációk kivetítésével, amelyeket a közönség nem lát, s nem is fogja fel az elhadart elemzést. Nem 40 perces monoton felolvasást, amikor már mindenki fészeng, mert a következő előadásnak is be kellett volna már fejeződnie. A hallgatóban a kevesebbet fogó, többet markoló előadó mondanivalója sokkal jobban megmarad. Nem a 25 perc a terepe egy kutatott téma teljes kifejtésének.

Szomorú, hogy azok, akik nem főállású kutatók, hanem általában tanári munkájuk mellett hódolnak a kutatásnak, nem találhatnak több előadói, publikálási lehetőséget. Hónapokig dolgoznak egy témán, s egyetlen alkalom adódik rá, hogy előadhassák. Persze, hogy feszíti őket a közlés vágya, hogy továbbadják mindazt, amit maguk kinyomoztak, kikutattak. Jó lenne, ha például a konferencia ifjabb, tanár előadói a saját iskolájukban, városukban, de máshová utazva is, beszélhetnének témáikról.

Itt akár össze is érhetne a két tapasztalat: a művészeti iskolák, zenei szakgimnáziumok tanári továbbképzéseikre meghívhatnának egy olyan kutató(tanár)t, aki be tudná mutatni a verbunkos korszak zeneiskolába vagy középfokú szakképzésbe illő darabjait, vagy zenetörténeti hátteret nyújtana a tanároknak ehhez az elhanyagolt területhez.

Ha ehhez tanácsra, segítségre van szükségük, bátran forduljanak a sátoraljaújhelyiekhez!

Ittészné Kövendi Kata

³ Koszorút helyeztek el: Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány, Lavotta János Alapfokú Művészeti Iskola, Széptan Alapfokú Művészeti Iskola, Tállya Község Önkormányzata képviselői

FOTÓ: MTI MOHAY BALÁZS

Tisztelettel köszöntjük

**KODÁLY ZOLTÁNNÉ
PÉCZELY SAROLTA
ASSZONYT**

**80. születésnapja
alkalmából**

Szerencsés nemzet vagyunk, szellemi gazdagságunkat csodálja a zenei világ, hiszen ragyogó elődeinktől nemcsak a muzsikájukat örököltük, de életpéldájukkal útunkat is kijelölték.

Ezt a fényes utat alázattal, fogékony szeretettel járja Kodály Zoltáné, Péczeli Sarolta. A Teremtő a legnemesebb pályát ajándékozta számára: társa és ihletője lehetett Kodály Zoltánnak.

Olyan Nagyasszonyt köszöntünk, aki előadóművészként méltó módon szólaltatta meg Mesterünk műveit. Támogatja az ország számára fontos közügyeket, és mind emellett a magyar zeneművészet nagyköveteként, szerte a világban ösztönözi és figyelemmel kíséri a Kodály Zoltán nevét viselő, az ő szellemében működő intézményeket. Jelenléte biztosíték arra, hogy Kodály gondolata szerint minden ember számára kinyíljon a muzsika végtelen világa, hogy a teljességet átfogó, emberformáló eszméi a fiatalok számára tovább gyümölcsözzenek.

Mi is ezeket az eszméket szolgáljuk. Köszönjük, hogy Sarolta Asszony ehhez mindig személyes biztatást és segítséget nyújtott!

Adjon néki a jó Isten egészséget, munkálkodásához további sikereket és örömteli esztendőket!

Tisztelettel és szeretettel,
a Magyar Kodály Társaság, a kórusok, énekesek, karnagyok,
és minden magyar muzsikus nevében,

Kollár Éva

a Magyar Kodály Társaság
és a KÓTA tiszteletbeli elnöke
a magyar Művészeti Akadémia tagja

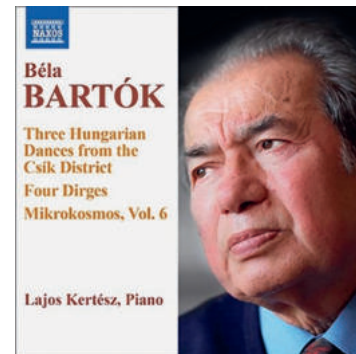
Egy csodákkal kikövezett életút – Kertész Lajos

A katolikus Rádió ez év november elején a „Zene-közelben” c. adásában adta hírül, hogy Kertész Lajos zongoraművész, tanár, református teológus egy nap múlva betölti a 95-ik életévét.

Szokolay Sándort idézve „a tiszta magyar szellemiség nagy példája” 1925 november 2-án született Gyulán. A család apai ágon Nagyszalontáról származott, a nagypapa bibliaolvasó földműves esténként a nehéz munka után harmóniumon játszogatta a zsol-tárokat, dúdolt, énekelt hozzá. Hat gyermeke közül egyet a Debreceni Tanítóképzőben taníttatott. Kertész Lajos édesapja Gyulán kapott tanítói állást, orgonált, énekkart szervezett, vezette a cserkész-csapatot. Négy fiúgyermek boldog édesapja lett, illetve – ahogy Kertész Lajos elmesélte a rádiós beszélgetésben – fiatal édesanyja szívét-tépő várakozása után nagyon sokára sírt fel, de szülei örömeire, csodák csodájára megmaradt.

Református elemi iskola Gyulán, majd nyolc osztályos gimnázium követte, ahol hitoktatója hetedik osztályosként elküldte Balatonszázszóra a népi írók konferenciájára (!). Első zongoraleckéit még édesapjától kapta, a zene 16 éves korában kezdte komolyan érdekelni. Debrecen lett a következő állomás a Tisza István Tudományegyetem hittudományi fakultásán. Egyetemi tanulmányaival párhuzamosan a Debreceni Zenede kiváló oktatói pallérozták a zenei ismereteit. Az egyre intenzívebb munka nyomán 1948-ban, majd 1949-ben az Országos Ifjúsági Zongoraversenyek első helyezettje lett. Abban az évben ismét egy csoda: lelkészi diplomával felvették a Zeneakadémiára, ahol Antal István zongoratanár mellett a legnagyobb egyéniségek mélyítették a tudását, élükön Kodály Zoltánnal, aki népzene tanára volt. A tanulmányokat lezáró nagytermi koncert előtt Kodály Tanár Úr a lakásán meghallgatta az op. 11-es ciklus hét darabját, s – ahogy a Magyar Kodály Társaság ünnepi ülésén 2019-ben elmondta – az artikuláció, frazeálás, tempót illető lényegre-mutató tanácsaival ráütötte játékára a hitelesség bélyegét. Ráadásulként váratlanul megjelent a diploma hangversenyen. Kertész Lajos szóval, írással, zongorajátékkal egész életében ápolta a kodályi örökséget.

Friss diplomásként a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola (Konzeratórium) tanára, később tanszakvezetője lett. Számos kiváló főtanszakos növendék köszönheti Kertész Lajos tanár úrnak a szisztematikus zongora-

tanítás mellett az életre szóló példát alázatból, rendszerességéből, megal-
kuvás nélküli igényességéből. Hetven évesen egy ünnepi hangverseny
keretében köszönt el az intézményes zongoratanítástól, s az intézmény
– az akkor már a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével kitüntet-
tett – kiváló tanárától.

A korábbi elismerések mellé ezt a kitüntetést követte még a Trefort
Ágoston díj, a Patronus Arts Alapítvány zeneművészeti díja, a Magyar
Művészeti Akadémia Elismerő Oklevele, valamint 2019-ben az Emberi
Erőforrások Minisztériuma által adományozott „Művészi életpálya elis-
merés”.

Pályáját a tanítás mellett sok-sok sikeres önálló koncert, közreműködés,
előadás kísérte. Tanítványait is szívesen vitte, irányította vidéki városok
hangversenyeire.

A meghatározó városok, Gyula, Debrecen, Budapest után Keszthely
az újabb állomás, és ismét egy csoda. Bár voltak, akik a teológiai tanul-
mányok végén szolgálatra hivatott igehirdetőt láttak benne, a zeneaka-
démiai diplomát követően mégis a tanári, előadóművészi hivatás bizo-
nyult erősebbnek. A keszthelyi évek alatt viszont 10 évig Zalaegerszegen
– paláttal – hirdette az evangéliumot. 2006 májusában a Zalaegerszegi
Reformátusok lapjában jelent meg a következő vallomásos néhány szó:
„Küldetéstudattal jártam életem útját... a magyar tudatot, az Istenbe ve-
tett hitet erősítettem.”

A magyarországi városok sorát 2013 óta a jelenlegi lakhely, Szentendre
zárja. Sorakozik mellé sok évtizeden át Japán, Ausztria, Svájc, Cseh-szlo-
vákia, Lengyelország, Németország, Amerikai Egyesült Államok, ahol
számos előadást, mesterkurzust, hangversenyt tartott. Koncertjeinek mű-
során külföldön is, itthon is mindig szerepelt Kodály mű, néha ráadásként.

Életpályájának csodái mellé odakívánczik egy magánéleti is: hűség-
ben, szeretetben megélt házasságának 62-ik évfordulója Irházi Rózával,
aki ugyanabból a református iskolából, szellemi légkörből hozta az útra-
valót, mint két leányuk apja, négy unokájuk nagyapja.

Következzen most néhány kiragadott vélemény, méltatás az előadó-
művészeiről.

Készülő CD-je ajánlásához Solymos Péter a következőt írta: Kertész
Lajos a nagyon ritka előadóművészek egyike, akik Bartók, Kodály, vala-
mint Liszt kései műveit anyanyelvi szinten interpretálják. (1994. febr. 2.)

A már idézett Szokolay Sándor mondata: „Meggyőződésem, hogy...
retorikus kiműveltsége teszi zongorázását igazán „beszédessé”.

Kocsis Zoltán: „Csak a legteljesebb lelkesedéssel tudok írni a meghall-
gatott három CD-ről. Igazi „kemény” zongorázás ez, tökéletesen méltó
a bartóki szellemhez. ... Szívesen emlékszem vissza az Oroszos és a
Scherzo (Feleségem olyan tiszta) pattogására, az Induló meg eszembe
juttatta Pilinszky egy csodálatos versét... Szóval gyönyörű az egész.” (2015.
május 20.)

Bónis Ferenc korábbi lemez-kritikája: „Kertész Lajos nem csupán félel-
metes technikai tudás birtokosa, de mélyen gondolkodó és mélyen érző,
alázatos poéta is, aki a műsorára tűzött Liszt darabokban ugyanazt ke-
resi, amit a zeneszerző, a Mindenség titkát, a sors ígérését, a megváltás
hitét.” (2000. július 22. Kossuth Rádió, Júl. 23. Bartók Rádió)

Ugyancsak ő mondta a 2020. nov. 1-jén Katolikus Rádióban is elhang-
zott Liszt Magyar történelmi arcképek (Teleki) hajdani meghallgatása
után: „jól prédikáltál”.

Legyen szabad egy személyes élménnyel megtoldani a nagyok méltá-
tását. Az életkort tekintve jóval túl az előadói karrier zenitjén pár éve volt
alkalmam hallani, amint megidézi Kodály Zoltánt a Körönd kis előadó-
termének zongoráján. Olyan tüzrel, energiával és alázattal, hogy máig
a legnagyobb, legtisztább koncert élményeim között tartom számon.

A november elseji rádiós interjúban elhangzott pár mondat a készülő
könyve előszavából: „A hűség gondolata vezérelt életútamon. Hű akartam
maradni minden körülmények között Istenhez, hazához, ahhoz a szelle-
mi, erkölcsi örökséghez, amelyet szüleimtől, tanítóimtól, tanáraimtól és
református gyülekezetem pásztoraitól kaptam.”

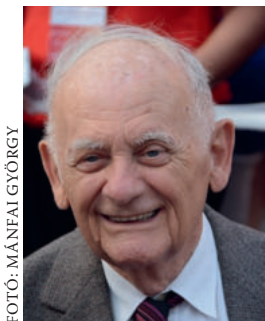
Isten éltesse Kertész Lajos zongoraművész tanár urat, veretes monda-
tú igehirdetőt, a Magyar Kodály Társaság alapító és tiszteletbeli tagját,
aki életprogrammá váltotta a Jelenések könyve 2,10 versét: „Légy hű
mindhalálig...” (Károli Gáspár fordításában: Légy hív mind halálig).

Bízást hozzátehetjük az idézet folytatását: „...és néked adom az élet-
nek koronáját.”

Rozgonyi Éva

Tillai Aurél 90 éves

FOTÓ: MÁNFAL GYÖRGY

A Magyar Kodály Társaság elnöksége és tagsága nevében tisztelettel köszöntjük 90. születésnapján Tillai Aurélt, társaságunk tiszteletbeli tagját, a Pécs-Baranyai Tagszervezet alapító elnökségi tagját, a Pécs-Baranyai Kórus és Zenekari Szövetség Elnökét, a KÓTA Tiszteletbeli Elnökét, Kossuth-díjas, Liszt-díjas, Magyar Örökség-díjas Érdemes művészt, a Pécsi Tudományegyetem Professor Emeritusát, karmesterét.

Tillai Aurél tanárrá avatása után már 1952-től a Pécsi Pedagógiai Főiskolán tanított és közben tovább folytatta zenei tanulmányait. Megalapította a Főiskola vegyeskarát, mely később Egyetemi Kórus néven évtizedeken keresztül sikert, sikerre halmozott. Az Ünnepelt életében az első rendkívüli koncert 1958-ban, a Pedagógiai Főiskola megalapításának 10 éves évfordulóján volt, amikor Kodály Zoltán előtt vezényelhette a Molnár Anna c. kórusművet. Még jelentősebb és inspiráló hatása az az 1963-as tavaszi hangverseny, amikor a Pedagógiai Főiskola Vegyeskarával Kodály: Liszt Ferenchez és Öregek c. művét szólaltatta meg a Mester jelenlétében, majd fogadhatta Kodály kézszorítását. A Liszt-terem színpadán, a kórus előtt Kodály a következő szavakkal gratulált: *„Véssék szívükbe, amit most csináltak. Aztán emlékezzenek rá, ha majd tanítanak, és saját együttesükkel próbáljanak valami hasonlót csinálni.”* Az elkövetkező évek során Tillai tanár úr nevéhez még tizenegy nagy formátumú Kodály mű pécsi bemutatása fűződik.

Az 1958-as esztendő kétszeresen is jelentős az életében, mert – Dobos Lászlóval együtt – ekkor alapították meg a később oly híres Pécsi Nevelők Háza Kamarakórust. Tillai tanár úr ezt az együttest Pécsi Kamarakórus néven ma is vezeti. A kórus első finnországi turnéja után bejárta az egész világot, hírnevet szerezve a magyar kórusművészetnek, a magyar komponistáknak, elsősorban Kodály Zoltánnak, Bárdos Lajosnak. A Nevelők Háza Baráti Körének kiemelt vendége volt Bárdos Lajos, aki többször meglátogatta a kórust, sőt próbákat is tartott az együttesnek. A barátságga alakult kapcsolatról említette Tillai Aurél, hogy karnagy működésében Bárdos tanár úrtól kapta a legfőbb szakmai tapasztalatot, tanulságot, tanári tanácsot. A kórus sikereinek és a Nevelők Háza nagyszerű munkájának köszönhető, hogy Pécs városa 1964-től megkapta az Országos Kamarakórus Fesztivál rendezési jogát, mely fesztivál később nemzetközi versennyé vált. E fesztiválok, illetve versenyek szakmai, zenei vezetője pedig Tillai Aurél lett. Európai visszhangot váltott ki az alkalmak rendkívüli sikere és az akkor már elismerésre méltó pécsi zenei élet. Ennek köszönhető, hogy a város 1988-ban megrendezhette az európai kórusok legnagyobb fesztiválját, az Europa Cantatot. Tillai Aurél 1965-ben a Mecsek Kórus vezetését is átvette, 20 évig irányította

a sikeres együttest. Énekaraival, elsősorban a Pécsi Kamarakórus hazai és nemzetközi fesztiválokon, versenyeken 70 díjat nyert, rádió és TV felvételek, megjelent CD-k sora jelzi ezt a fényes utat. Kiemelkedő volt az a misszió, melyet évtizedeken keresztül a magyar szerzők, kiemelten Kodály műveinek külföldi autentikus bemutatásával sikerre vittek. Személyes örömöm, hogy több kiváló tanítványom énekelt és énekel még ma is a Kamarakórusban és részese e feledhetetlen zenei élményeknek.

A jelentős pécsi „zeneszerzői iskolának”, melyet Kincses József tanár úr vezetett, éppen Tillai Aurél volt az első jeles képviselője, aki országos elismertségre jutott. Az első figyelemre méltó műve (Vonósnégyes) 1958-ban született, majd következett a kórusművek, kamaraművek, oratorikus alkotások hosszú sora – egészen napjainkig. A Tavaszodik (Áprily) kórusműről már Kodály Zoltán is elismeréssel nyilatkozott 1963-ban. Zeneszerzői munkásságának középpontjában mindenképpen a vokális kompozíciók állnak – mint nyilatkozta is: *„Én általában praktikus céllal írtam műveimet, nagyrészt saját együttesemnek, hogy a kamarakórus valamelyik koncerten előnekelhesse.”* Elmélyült vallás- és egyháztörténeti, valamint irodalmi műveltség meghatározó a vallási szövegek és a jeles költők megzenésítésre váró verseinek kiválasztásában. Nagyszerű, hatásos népdalfeldolgozásainak komponálásában a magyar népzene tudatos tanulmányozása segítette. Jeles zenekritikusok értékeléseikben kiemelik Tillai Aurél zenéjének szépségét, izléses voltát, őszinteségét, hitelességét, a keresztény kultúra erős hatását, a kórust, mint a legerősebb zenei inspirációt és a rá mélyen ható kodályi szellemi hagyatékot. Kiemelik továbbá, hogy szerzői munkásságában emberléptékű, kifinomult, költői zenei világot épített. A teljesség igénye nélkül érdemes kiemelni az utóbbi zeneszerzői korszak nagy formátumú műveit: Missa Secunda, Pécsi (Tüke) mise, Reformáció kantáta, Te Deum.

Mint egykori tanítvány, karvezetőmtől én is megtanultam a zenei igényességet, az értéket jelentő kórus-repertoár kialakítását, a szigorúan következetes munkát. Énekkaraim mindig örömmel tanulták, énekelték a Tanár úr műveit. Emlékezetesek azok a nemzetközi versenyek, ahol a Mohácsi nóták és a Zengő felett c. műveket kiemelten értékelte a zsűri. Külön említem a Kodállal kapcsolatos, Fodor András versére írt Az énekmondó c. kompozíciót, melyet a Bartók Leánykar részére írt és bemutatója a Mester halálának 40., születésének 125. évfordulóján volt. Tillai tanár úr ezt a számomra is kedves művet később átdolgozta a következő jeles Kodály-ünnepre, melyet már a PTE Női karának ajánlva mutattunk be.

Tillai tanár úr saját pályáját a régi muzsikusokéhoz hasonlítja, olyan zeneszerző – mondja magáról – , aki tanít és aktív előadóművész is. *„Isten áldása, hogy tehetem azt amit, s ha be kell fejeznem, készen állok rá.”* Példa értékű, meghatározó zenepedagógiai életművet hagy a diákok és kollégák nemzedéke számára. Reméljük, az idő múlása nem befolyásolja, hogy a Tanár úr még éveken át komponáljon és vezényeljen.

Kívánunk neki ehhez jó egészséget és sok sikert! Isten éltesse sokáig!

Kertész Attila

A császár óhaja Képek az Etióp útról

Emlékmorzsa az 1965-ös etiópai népzene- és néptáncgyűjtő expedíció kapcsán Sárosi Bálint születésnapjára

1965. április 13-án Berlin szívében, Erich Stockmann etnomuzikológus *Unter den Linden* sugárút 8. szám alatt található dolgozósobájának ajtaján erélyes kopogás hallatszott, kizökkentve munkájából az ott elmélyülten dolgozó ifjú vendégkutatót. Bosszús volt, hiszen határidőre kellett lektorálnia kéziratát, és minden ilyen intermezzo hátráltatta munkája befejezésében. Izgalma, amely nem mindennapi munkatempóját táplálta érhető volt, hiszen munkája, a *Die Volksmusikinstrumente Ungarns* című kézírata – igen megtisztelő módon – a *Handbuch der europäischen Volksmusikinstrumente* sorozat első köteteként jelenhetett meg.

A követségi alkalmazott érzékelve a rossz antrét, jöttének okát, a rózsaszín papírra gépelt táviratot pajzsként maga előtt tartva lépett be a helységbe. A távirat érzelemmentes szavai egy életreszóló kaland első hírnökei voltak: „Közöljék vele, hogy hazatérése után 1–2 hét múlva Etiópiába kell utaznia. Az előkészületek meggyorsítása céljából a Világegészségügyi Szervezet által megkívánt oltások felvételét ott kezdje meg. Sárga könyvet vezetessen és hozza magával.” A címzett morgott valami ígéretfélét, majd visszaült asztalához. Nehezen tudott visszakapcsolódni a megszakított

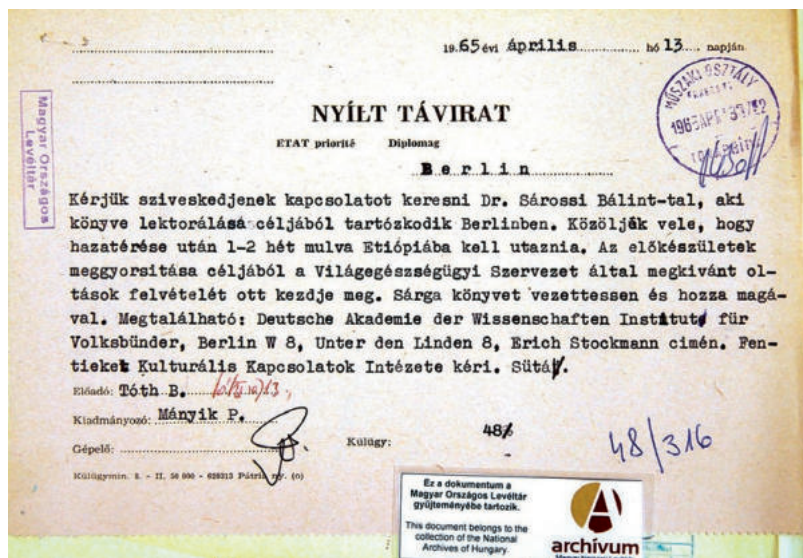
munkafolyamatba, hiszen Etiópia különösen izgalmas tudományos vadászterületnek számított akkoriban: gyakorlatilag semmilyen kézzel fogható információ nem volt erről a területről. Meg sem fordult a fejében, hogy visszautasítsa az ajánlatot. Negyven évvel kellően tapasztalt volt ahhoz, hogy megfelelően felkészüljön erre a tudományos vakrepülésre, és kellően forrófejű, hogy ne rettentse el a várható nehézségek.

54 évvel később két fiatalember kaptatott fel a budapesti Áldás utca 11. szám alatti régi épület lépcsőházának kopott fokain. Talán nem véletlen, hogy e lépcsőket lakóként – közel másfél évtizedig – Kodály is koptatta. Kodály, aki később kiválasztotta az etiópai út résztvevőit. A lépcsősor tetején résnyre nyílt ajtó mögött várva, szívélyesen tessékelte beljebb őket a tanár úr.

Életkorát meghazudtoló tempóban robogott végig lakásának folyosóján, majd helyet kínálta két vendégét a nappaliban. Miután mindannyian leültek, a jövevények felcsapták laptopjukat és abban a pillanatban – mintegy varázsütésre – folytatódott a fél évszázaddal ezelőtt megkezdett történet. Az *Ethiofolk* honlap filmjeit, képeit és hangfelvételeit nézve újra felidéződött az 1965-ös expedíció, a tanár úr pedig – mintha a memóriáján nem fogna a kilenc és fél évtized – pontosan sorolta a személyeket, a népneveket, a helyeket, a hangszereket. Nézetgetve az adatbázist, ezt a teljeskörű digitális gyűjtésrekonstrukciót, örömmel jegyezte meg, hogy milyen értékes műhely a Zenetudományi Intézet ma is, ahol ilyen formában megvalósulhat a generációk közötti tudásmegosztás. Teljes szellemi frissességgel azonnal átlátta, hogy az egyetlen kattintásra összerendeződő adatok mennyire megkönnyítik a munkát, mennyi rejtett belső összefüggést tárnak fel és annak idején egy ilyen munkafázis több napig tartott volna.

Mennyi minden történt 54 év alatt! Az etiópai gyűjtőút megvalósult, azonban a nemzetközi érdeklődésre is számot tartó eredmények néhány rövid év alatt a feledés homályába merültek.

A kutatók felbecsülhetetlen értékű dokumentációja egy budapesti archívum mélyén aludta Csipkerózsika-álmát, az Etiópiában maradt másolatokat pedig – az etióp császárral együtt – elsodorták a történelem viharai. Az 1989–90-es magyarországi rendszerváltást követően számos külképviselet megszűnt. Ennek a takarékosági intézkedéssorozatnak esett áldozatul 1992-ben az Addisz-Abeba-i Magyar Nagykövetség is, pedig addigra az etióp-magyar kapcsolatok nagy hagyományokkal rendelkeztek és számos sikeres gazdasági együttműködéssel büszkélkedhettek. Hihetetlenül hangzik, de az 1970-es évek közepétől a főváros tömegközlekedését Ikarus buszok látták el, márkaszervizzel és magyar szakemberekkel; az utolsó példányok még a kilencvenes évek elején is futottak. Ahogyan hihetetlenül hangzik ma az is, hogy az etióp császár támogatásával 1963-ban addisz-abebai központtal létrejött Afrikai Unió és az Amerikai Egyesült Államok felé irányuló diplomáciai nyitás után

ma a kínai befolyás dominál a térségben. Nagykövetségünk 2016-os újranyitása a gazdasági együttműködés rendszerének újraépítése mellett a kulturális kapcsolatok felmelegítését is eredményezte, így újra reflektorfénybe került az 1965-ös gyűjtés anyaga és 2019 nyarán – az egykori expedíció északi útvonalának beutazása után – meglátogattam Both Miklós kollégámmal Sárosi Bálintot rózsadombi otthonában.

Talán már e hosszú bevezető alatt kiderült, hogy a történet szálait összekötő személy, a berlinben dolgozó kutató és az otthonában minket fogadó tanár úr nem más, mint az idén 95 éves Sárosi Bálint. Bálinthoz – nagy szeretettel nevezem így, hiszen már első találkozásaink egyikén kérte, hogy tegeződjünk és szólítsam egyszerűen Bálintnak – rengeteg szál fűz, így örömmel vállaltam el az etiópiai útjával kapcsolatos születési gondolataim papírra vetését.

Évekkel ezelőtt ő volt a szakmai lektora a *Magyar citerazene* kötetének. Emlékszem, hogy kihúzott több bekezdést, mondván, nem kell fecsegni, hagyjuk gondolkodni az olvasót is. Ez a jó tanács azóta is, minden leírt mondatomnál elkísér. Ő az, aki az 1964-ben Budapesten megrendezett IFMC-konferencián személyesen részt vett, így élő tanúként segített a disszertációm vonatkozó fejezetének megírásában. Ugyancsak ő volt az, aki 1965-ben Martin Györggyel megjárta Etiópiát, máig egyedülálló felvételeket készítve ott.

Felemelő érzés volt tavaly nyáron bejárni – következő magyar kutatóként – útjának egy részét.

Ugyancsak csodás érzés volt a digitális gyűjtésrekonstrukció folyamán Both Miklóssal felépíteni a gyűjtést az emlékekből, egyúttal újraélni az utat. Szándékosan fogalmazok így, hiszen Miklós ukrán népzenei gyűjtéseit közreadó *Polyphony Project* tapasztalatai alapján – Horn Gábor programozó segítségével – készült *Ethiofolk* etióp internetes népzenei és néptáncarchívum elkészítése után több hetet tölthettünk együtt a terepen. Bálint sokszor hangsúlyozta, hogy a terepmunka elengedhetetlen kelléke egy kutató szemléletformálásának. Elmondta, hogy rengeteget tanult a magyar népzeneről Etiópiában. Az élmény velünk is megisméltődött. Hiába dolgoztuk fel az 1965-ös út minden dokumentumát, olvastuk el a jegyzőkönyvek utolsó betűjét is, néztük meg az összes filmkockát és hallgattuk meg a több órányi hangfelvételt; mégis a terepen értettünk meg sok tényezőt, a kinti élmények hatására állt össze a kép. Hogyan tudott ez a két kutató ilyen magas szakmai színvonalon dolgozni hely- és nyelvismeret nélkül, kizárólag a magyar népzene kutatás tapasztalataira támaszkodva? Ki választotta ki a gyűjtési helyszíneket? Miért maradt ki az útitervből az archaikus törzsi kultúrájáról híres déli terület, az Omovölgy? Megannyi kérdés, amelyekre csak az áramellátás és internet nélküli egyetemi város, Makale utcáit róva, Akszum régi piacterét, az egykori forgatási helyszínt látva, a Gondarba vezető, szalagkorlát nélkül több ezer méter magasan kanyargó hegyi úton haladó teherautóba zsúfolódva,

vagy éppen a gondari Szent Mihály templom ünnepi közönségét látva kaptunk választ.

Itt az ideje, hogy magyarázattal szolgáljak az írás címét illetően. 1964. szeptember 20-án Budapestre érkezett I. Hailé Szelasszié, Etiópia császára. A látogatás politikai súlyát jelzi, hogy a császárt a repülőtéren Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke mellett Kádár János, a kormány elnöke is személyesen fogadta. A repülőtérről a központba vezető úton munkások csoportjai „spontán” éltették a császárt, tábláikon vezhara nyelvű feliratokkal. A küldöttség még aznap este megtekintette a Duna Együttes és Néphadsereg Együttes közös előadását a Corvin téren, az Állami Népi Együttes székházában. A műsorban zenei és táncos produkciók váltakoztak, többek között Bartók Béla, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos kórusműveit válogatták be a műsorszerkesztők. Hiába a szigorú diplomáciai protokoll és a másnapi, bábolnai mintagazdaságban tett látogatás, a császár az elbúcsúzása előtt meglepő kéréssel állt elő.

Mivel nagyon tetszett neki a műsor, „*érdeklődött, hogy vajon a magyar népzenei, néptáncutatók mennek-e külföldre tanulmányozni a népi kulturális hagyományokat és hogy vállalkoznak-e ezeket modern darabokká, zeneművekké feldolgozni?*” Egy másik forrás szerint „*feltűnően érdeklődött a népi kultúra hagyományai és ezek megőrzési módjai iránt is. Mindig kereste a közös vonásokat [...] és hangoztatta, hogy ezeken a vonalakon együttműködhetnek.*”

[...] *Elutazása előtt Kállai elvtárs felajánlotta, hogy tudunk küldeni népzenei kutatókat, akik összegyűjtik és feldolgozzák az ottani népi hagyományokat (népdalok, táncok). A császár az ajánlatot örömmel fogadta [...].*” Arra azonban senki nem számított, hogy Kállai Gyula protokolláris felajánlását a császár olyannyira komolyan veszi, hogy hazautazása után néhány héttel személyi titkára útján szorgalmazni fogja az út szervezésének megkezdését. Sárosi így emlékezett vissza: a császár „*valamelyik népi együttesünk műsorának láttán és hallatán fellelkesülve, népzeneutatót kért Magyarországtól. Tudva, hogy a kérés teljesítéséhez legalább két emberre – egy néptánc- és egy népzeneutatóra – van szükség, a Magyar Tudományos Akadémia Kodály által vezetett Népzeneutató Csoportja Martin György táncutató kollégámat és engem jelölt a feladatra. Áttekintést kellett szereznünk Etiópia hagyományos zene- és tánc kultúrájáról, s tapasztalataink alapján javaslatot tennünk további kutatások megszervezésére. E kutatások eredményeit ugyanúgy, ahogy már megtörtént Magyarországon, elsősorban a korszerű etiópiai nemzeti kultúra megeremtésében kívánják hasznosítani.*” Ezt követően beindult a diplomáciai gépezet, a hazai intézmények és minisztériumok sűrű levélváltás közepette igyekeztek tisztázni az út várható eredményeit, azonban a levéltári iratok tanúsága szerint leginkább a hazánkat érintő finanszírozási kérdésekről folyt egyeztetés. Az út előzményeiről és hatásairól, történetéről és eredményeiről részletesen beszámoltam *A kinyitott időkapusula*.

Etióp folklór 1965-ből című tanulmányomban, így e részletekkel most nem terhelem a kedves olvasót.

Írásom illusztrációjaként egyetlen képet választottam, amely számomra kitűnően összefoglalja Sárosi Bálint munkásságát, elhivatottságát, megalkuvást nem tűrő szakmaiságát. A képet Martin György készítette 1965. június 23-án Dessziében.

A kép közepén zajlik a folklóresemény, amely esetünkben – a magyar gyakorlattól eltérően – egyszerre jelent táncot, éneket és ritmikus zajkeltést. Ez az egyidejűség jelentősen megnehezítette a felvételek technikai kivitelezését. Jobb oldalon áll a dokumentációt végző kutató, Sárosi Bálint, mellette pedig az Etióp Rádió munkatársa. Felszerelésük és testtartásuk árulkodó. Utóbbi az eseménytől távolabb helyezkedik el, mikrofonját csak immel-ámmal tartja a helyes irányba. Svájci gyártmányú *Nagra* típusú magnója a kor csúcstechnológiáját jelentette.

Egy ilyen magnó ma is referenciaműszer és csillagászati összegekért cserél gazdát. A kép tanúsága szerint az Etióp Rádió kiemelt támogatással rendelkezett ebben az időszakban, az ilyen drága felszerelés még Magyarországon is ritkaságnak számított.

Sárosi ezzel szemben a német gyártmányú *UHER 4000 Report* típusú magnójának kijelzőjét figyeli. Az 1961-ben bemutatott modell a *Nagra* elérhető árú alternatíváját jelentette, és mivel öt darab 1,5V-os elemmel is működött, a terepmunka nélkülözhetetlen és népszerű eszköze lett nálunk. A felvételi gombok lenyomva, Bálint az események sűrűjében. Kényelmetlen testtartással egészen az éneklők közelébe hajol. Egy másik fontos képrészlet értelmezéséhez szükséges a következő háttérinformáció: az expedíció anyagának feldolgozásához megkaptuk Bálint helyszíni jegyzeteit tartalmazó két kis fűzött naplóját azzal a kikötéssel, hogy nem tehetjük közzé, a munka végeztével kéri vissza. Nagy élmény volt e feljegyzéseket olvasni, a terepmunka során gyorsan és keresetlen őszinteséggel papírra vetett sorok Bálint – a tudományos publikációkból – eddig ismeretlen, mélyen emberi és nagyon szerethető képét rajzolták elénk. Figyeljük meg, hogy jobb kezével nem csak a mikrofont tartja, hanem az említett naplót is! Vérbeli kutató, aki tudja, hogy a terepen zajló esemény egyszeri és megismételhetetlen alkalom és csak rajta múlik, hogy mi marad meg az utókor számára a pillanat művészetéből. A táncban és énekekben résztvevők a helyzet szokatlansága ellenére felszabadultak, csak néhány aggódó tekintet fürkészi az egyszerre fotózó és filmező Martint és a hangfelvételt készítő Sárosit. Az ének ereje a körön kívül, jó ruhában álló, valószínűleg helyi tisztségviselő férfit is magával ragadja. A képet két oldalról egy modern anyagokból készült épület és egy meglepően jó állapotú *Volkswagen Transporter* teherautó keretezi, ellenpontozva a sövénykerítést és a háttérben felsejlő természetes növényzetet.

Lehet-e ars poetica egy fényképen megragadott pillanat? Meggyőződésem, hogy lehet. De ha szavakba kellene öntenem, akkor inkább Bálintot idézném, aki egy korábbi látogatásom alkalmával a következőket mondta: „Az eredményekhez bátorság, az ötlethez pedig elhivatottság kell. Olyan elhivatottság, amely ellenszélben is segít eljutni a célhoz. Nem a módszer lényeges, hanem a befektetett munka, amelyet kizárólag az elért cél szentesít.”

Boldog születésnapot, Bálint!

Solymár, 2020. június 28.

Bolya Mátyás

A 40 éves Finn Kodály Társaság nyílt napja és ünnepi koncertje a Magyar Kulturális és Tudományos Központban, IX. 29.

A Finn Kodály Társaság alapításának 40. évfordulója alkalmából egész napos eseménysorozatot és 18:00-tól ünnepi koncertet rendez szeptember 29-én, kedden a Magyar Kulturális és Tudományos Központban (Kaisaniemenkatu 10, Helsinki).

FIGYELEM: Rendezvényeinken követjük a hatóságok járványhelyzettel kapcsolatos előírásait, ezért előzetes jelentkezéshez kötjük az esti ünnepi koncerten való részvételt. Jelentkezni a résztvevők nevének és számának megadásával lehet a hungarian.culture@unkarinkulttuuri.fi címen szeptember 28. 12:00-ig. A jelentkezést visszaigazoljuk, és az ülőhelyet a koncert napján 17:50-ig foglaljuk. A helyszín befogadóképessége legfeljebb 50 fő. Ajánljuk a maszk viselését.

Program:

10:00 – *A manó és a három kecske* – Anna-Maaria Varonen zenés-népmesés foglalkozása óvodás csoportoknak.

12:00 – *Vers és muzika* – Záborszky Katariina hegedűművész magyar versek saját finn fordításait adja elő, illetve kíséri zenével testvérei, Anna és Mária, valamint Virva Garam közreműködésével.
14:00 – előadások zenei kísérettel:

Ki Kurtág György? –
Kristiina Junttu zongoraművész, zenepedagógus
előadása tanítványai zenei kíséretével

A Colourstrings-módszer – Anna Hannikainen csellóművész előadása a Szilvay Csaba és Géza által kifejlesztett zeneoktatási módszerről, a Kelet-Helsinki Zeneiskola növendékeinek közreműködésével.

16:00 – *Matinékoncert* – a Finn Kodály Társaság művészei és zenész barátai finn és magyar népdalokat, valamint népszerű klasszikus darabokat adnak elő.

18:00 – *Ünnepi koncert* – közreműködnek: Szilvay Réka (hegedű) és Marko Ylönen (cselló), a Sibelius Akadémia professzorai, továbbá a Kodály Társaság tagjai: Virva Garam (zongora), Záborszky Mária (szoprán), Jaana Laasonen (pikoló, ének), Kristiina Junttu (zongora), Anna-Maaria Varonen (cselló) és Olli Varonen (cselló). A koncert folyamán Szilvay Géza röviden bemutatja Kodály Zoltán zeneszerző és zenepedagógus munkásságát.

A műsorban Kodály, Bartók és Kurtág művei és magyar népzene szerepel. A programfüzet 10 €.

A 40 éves Finn Kodály Társaság fő célja, hogy ápolja Kodály Zoltán szellemi örökségét, melynek középpontjában a zene és a zenei nevelés áll, és amely 2016-ban az UNESCO világörökségi listájának részévé vált. A Társaság jövőbeli tevékenységét a korábbiakhoz hasonló elkötelezettséggel és lelkesedéssel kívánja folytatni – 2019-től szorosabban együttműködve a Magyar Kulturális és Tudományos Központtal.

Magyar Kulturális és Tudományos Központ
Kaisaniemenkatu 10, 00100 Helsinki
+358 (0)9 6229 4610
hungarian.culture@unkarinkulttuuri.fi
<http://www.helsinki.balassiintezet.hu/hu/>

 Balassi Intézet
Magyar Kulturális és
Tudományos Központ, Helsinki

Személyes vallomás Andor Éváról

Andor Éva csodálatos, meleg tónusú, csillogó lírai szoprán hangja sokak számára a mai napig felejthetetlen. Első élményeim kora gyermekkoromra nyúlnak vissza: 5-6 évesen Jászberényben, édesanyám ölében ülve csodálhattam őt, amikor a „Székely Mihály Zenei Napok” rendezvénysorozatában az Operaház legnagyobb akkori énekesei adtak gálaestet. Rajongással néztem, hallgattam őket, titokban már akkor megfogalmazódott bennem, hogy én is énekesnő szeretnék lenni, hiszen ez szép, láthatóan örömet okoz a művészeknek és a közönségnek egyaránt.

Családom zenét szerető és művelő pedagógus család. Természetesen operaberletünk volt, először délelőtti előadásokra vittek el a szüleim Budapestre. Mindig nagy figyelemmel kísértem végig a jeleneteket, otthon felidéztem, tovább álmodtam őket. Pontosan emlékszem, Gluck: *Orfeusz* című operájának Euridice szerepében láttam, hallottam először Andor Évát. Jól értettem a szöveget, hiszen akkoriban magyarul játszották a legtöbb operát. És Éva szövegmondása mindig érthető volt, a hang csengése nem csorbította a szöveg érthetőségét. Ezt persze már a mai, „szakmai” fülemmel állapítom meg, akkor azt hittem, ez természetes.

A gyerekeket előbb-utóbb meg kell ismertetni Mozart: *A varázsfuvola* című daljátékával is. Ez volt tehát a következő élményem Andor Évával Pamina szerepében. Tudom, hogy ez az alakítás a mai napig a legmeghatóbbak, legideálisabbak egyike. Ma már van összehasonlítási alapom, ennek a műnek én is gyakran szereplője voltam második dámaként, vagy Papagenaként különböző rendezésekben. Akkoriban, kislányként ezt nem tudhattam, csak azt éreztem, hogy együtt érzek Paminával, hogy hozzám szól, szeretném, ha a történetnek boldog vége lenne! Így lett! Így ment ez évről évre. Láttam Manonként, Michaelaként, sajnos csak felvételtől a *Székely fonó* Leány szerepében, sokkal később Donna Elviraként... Játékára – személyiségéből fakadóan – mindig az egyszerűség, őszinteség volt jellemző. Ettől volt hiteles, érthető egy-egy szerep megformálása.

Külön szeretnék megemlékezni Gounod: *Faust* című operájának Margit szerepéről. Évát racionális gondolkodású, közvetlen, művészi allűröktől, minden sallangtól mentes embernek ismertük. Amikor színpadra lépett megőrizte ezt az egyszerűséget, de nemcsak kosztümbe bújt, hanem a lelkét is ünneplőbe öltöztette. Ugyanúgy, ahogyan Margit az Ékszer ariában magára ölti a csábító ékszereket. Az életének egy szakaszára átváltozik, enged a hívságoknak. Éva csak a színpadon viselt szívesen ékszereket, álarcot, de mögötte mindig Ő volt jelen. Művész volt, a szó legnemesebb értelmében!

Andor Évát gyakran hallottam koncerteken is. Azok közé az énekesek közé tartozott, akiknek nincs feltétlenül szükségük kosztümre, díszletre,

kellékekre, mert hangjuk képes a legmélyebb emberi érzések közvetítésére. Számtalan oratórium szoprán szólójának tolmácsolása, átéltsége mély hitében gyökerezett. A Zeneakadémián növendéke lehettem, bár Éva – akkor még Éva néninek szólítottam –, nem szerette a tanár-diák viszonyt. Inkább kollégának tekintett bennünket, csupán finoman korrigált, ötleteket adott, hagyta saját elképzelésünket felszínre törni. Néha felállt és megmutatott valamit csak úgy, beéneklés nélkül, csodálatosan. Ha tudatosan nem is sikerült megoldanom a nehézségeket, őt hallgatva a gégém megértette mit kell tennie. Az énektanítás elsősorban az éneklési érzetek automatizálásán alapul. Megfelelő empátiával a tanár képes ráhangolódni növendékére, de a növendék is képes átvenni ezeket. Nagyon szép, hasznos, szakmai tapasztalatokban gazdag éveket töltöttem nála.

Hatalmas műismerete volt, pontosan tudta kinek milyen repertoárt kell tanulnia. Ehhez is csak támpontokat adott, sohasem tette kötelezővé a művek megtanulását. Ha saját koncertjeire közreműködőket választhatott, akkor nem feledkezett el rólunk, növendékekről. Én is énekelhettem vele együtt a Bach: *Magnificat* mezzo szerepét. Segítőkészségét gyakran megtapasztaltuk. Mindig szem előtt tartotta hallgatóinak jövőjét. Fontosnak tartotta, hogy versenyeken vegyünk részt, postgraduális képzésekre küldött bennünket. Kapcsolatot teremtett számunkra más tanárokkal, akik tovább vihetnek a pályánk rögzös útján. Soha nem akart kisajátítani, nem volt féltékeny, a mi előrehaladásunkat helyezte előtérbe. Cornelia Kallisch énekesnő kurzusán vehettem részt Éva jóvoltából. Később Hamari Júliával való közös munkámat készítette elő. Növendékeivel való szeretetteljes, de mindig visszafogott viszonya pedagógiai munkámban most is irányadó példa.

Diplomám megszerzése után versenyeken vettem részt, elindult itthoni és nemzetközi karrierem, majd bécsi operai éveim után hazatértem. Természetesen felkerestem volt tanárnőmet, Andor Évát, akivel közben is tartottuk a kapcsolatot. Akkor az ének tanszék vezetője volt, azonnal építeni kezdte annak lehetőségét, hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen taníthassak. Persze előtte szeretett volna meggyőződni arról, hogy alkalmas vagyok erre. Akkori növendékeit bízta rám, órákat hallgatott, figyelte, hogyan dolgozom. Végül 2002-től a kamaraének tantárgy oktatását bízta rám, majd 2004-től státuszt ajánlott nekem. Hálás vagyok Andor Évának, hogy pályám minden lépését támogatta, segítette!
Köszönöm Neki, hogy bízott bennem!

Andor Éva Manon szerepében

Halmai Katalin

Andor Éva karácsonyai

A Magyar Állami Operaház örökös tagja

ÖRÖKÖS TAG: ANDOR ÉVA
1939 december 15–2014. május 16.

Nagy énekesek és halhatatlanok: Ilyen **Andor Éva** is, a Magyar Állami Operaház örökös tagja. Pályája gyermekkorától kezdve nyílegyenesen ívelt felfelé, sikerre volt ítélve.

Andor Éva 7 éves korában énekelt először szólót a Magyar Állami Operaház színpadán, a *Nagykarácsony éccakája* című matinén — élete utolsó karácsonyát pedig kórházban töltötte, csodálatos hangján betegtársait ajándékozva meg az ünnep áhíthatával. A két dátum közötti karácsonyairól a róla szóló emlékkönyvben így vall:

„Nekem a karácsony, sajnos, nem a legboldogabb ünnepeim közé tartozik, mert nagyon rég, még a gyermekkoromban elveszítettem az édesapámat. Addig, háborús évek nehézségei ellenére is, gyönyörű karácsonyaim voltak. De akkor ottmaradtunk hárman a nagy nyomorúságban: egy kisgyerek a súlyosan szívbeteg anyával és a siketnéma, béna nagymamával. Emlékeimben mégis csillognak még azok a régi karácsonyok is, mert az ember szívét

mindig felmelegíti a Krisztus varázsa.”

Andor Éva életművében — emlékezetes színpadi alakításai, nagyszerű dal- és oratóriumprodukciói mellett — kiemelkedő rangot képviselnek nemzetközi sikereket aratott hanglemez-felvételei is, köztük a Francia Hanglemezakadémia Nagydíjával kitüntetett Liszt-korongok (elsősorban a világpremierként megjelent *Christus és a Szent Erzsébet* legendája). Utolsó hangversenyének közönsége is úgy hallgatta az ő kristálytisztán csengő hangját 2013 karácsonyán, mintha az Úr angyalának szárnyuhogására figyelne... Beteglátogatóba érkezett barátnőjének sorai az emlékkönyvben ezt az atmoszférát örökítik meg:

„[...] Karácsony másnapján látogattuk meg Évát. A kórház ebédlőjében süteményeket ettünk és a leszálló esti félhomályban a feldíszített fenyőfát csodáltuk. Ebben az emelkedett hangulatban indultunk vissza a kórterembe, miközben karácsonyi dallamokat dudorásztunk. Én hamar abbahagytam, mert arra figyeltem fel, hogy Éva egyre erőteljesebben kapcsolódott be, sőt pillanatokon belül kellő hangerővel, csodálatos lágyssággal és tisztasággal énekelt. Egyszer csak láttam, hogy az arca teljesen átszellemült, tükrözte a karácsony dallamok szépségét, s fejét felemelve teljesen kihúzta magát, minden megszűnt körülötte, csak a zenélés létezett. Azt vártam, hogy egyszer csak feláll kerekesszékből és úgy énekel tovább.

[...] A nővér másnap boldogan újságolta, hogy aznap éjjel egyetlen beteg sem jajgatott, senki nem panaszkodott, béke és nyugalom honolt az egész osztályon.

Igen — fűzte hozzá csendesen —, valóban angyal szállt el felettünk...!”

Angelika Lippe*

Forrai Katalinnal magánemberként a '80-as években
MKT Archívum

* **Lippe Angelika** (Hagen /Németország/ A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zene-tudományi Tanszék német nyelv tanára. **Tanulmányok:** Németországban: angol nyelvű és zenetanári diploma valamint a DaF (Német mint idegen nyelv) a Bochumi, Dortmundi és Kasseli Egyetem. Magyarországon: posztgraduális képzés a Liszt Ferenc Zeneakadémia Magánének Tanszékén, tanára: Andor Éva

Köszönjük Zelinka Tamásnak a cikk átvételének engedélyezését a Parlandoból

Kodály Zoltán daljátékai gyermekszínpadon

A Hány János és a Székely fonó gyermekszínpadon

Dr. Péczely Lászlónénak

Nem vagyok, nem voltam színházi szakember, de ének-zenetanári pályám első szakaszában négy alkalommal is összehozta a sors iskolám gyermek-kórusát a színpaddal. Két alkalommal Kodály Zoltán *Hány János*-át, egyszer-egyszer a *Székely fonó*-t, illetve Szőnyi Erzsébet *A makrancos királylány* c. gyermekoperáját vittem színpadra. A Szőnyi-művel viszonylag könnyebb dolgom volt, mert a szerző eleve gyermekeknek és színpadra írta az ismert Shakespeare-mesét. Az én dolgom „csak” a zenei betanítás, a rendezés és a vezénylés, no meg a szervezés feladata volt. Egykori zene-akadémiai tanárom maga kérte (ajánlotta), hogy a pécsi Mátyás király utcai ének-zene tagozatos általános iskola gyermekeivel, – ahol 1964-től 1972-ig tanítottam, illetve vezettem az iskola kórusát, – vigyem színpadra művét.

Talán hallott arról Szőnyi tanárnő, hogy kezdő tanár koromban, 1960-ban a komlói Dávidföldi Általános Iskola gyermekeivel sikerült gyermekszínpadra állítanom a Hány János-t. Ezt az előadást látta Kodály Zoltánné édesanyja, dr. Péczely Lászlóné. Amikor évek múltán a pécsi zenei általános iskolába kerültem, ahol ő volt a vezető énektanár, szorgalmazta, hogy a pécsi gyerekekkel is adjuk elő a Hány János-t. Igen ám, de meg kellett várni, amíg a címszerepre alkalmasnak ígérkező gyerek feltűnik, felnő.

1967 tavaszán, Kodály Zoltán halálát követően, nagyon készültünk a Hány-ra, de csak nem akadt igazán jó Hány János. Ekkor jutott eszembe, hogy a Székely fonó-t adjuk elő Kodály Zoltán halálának első évfordulóján. Sikerült az ötletet megvalósítani. Évekkel később végre megtaláltuk Hány Jónak ígérkező szereplőjét, 1972 tavaszára elkészültünk az előadásával.

Mind a Székely fonó-t, mind a pécsi Hány János-t nagymértékben dr. Péczely Lászlóné önzetlen segítségének, mindenre kiterjedő figyelmének köszönhetően sikerült előadnunk, olyan sikerrel, hogy azokat az ország számos más városában, más színpadán is sikerre vihettük.

Jelen munkámban, amelyet Kodály Zoltánné biztatására írok, a gyermekszínpadon végzett munkám emlékeiről próbálok beszámolni. Nagyban nehezíti feladatomat, hogy az egykori előadásokról videófelvétel még nem készülhetett, a magnófelvételek is használhatatlanok. Így csak az emlékezetemre támaszkodhatok, amelyet az eltelt évtizedek bizony alaposan próbára tesznek. De talán így is sikerül néhány kollégának kedvet és ötleteket adni ahhoz, hogy hasonló vállalkozásokba fogjanak.

Hány János Komlón

Amikor 1959-ben, friss diplomával a zsebemben, Komlón egy városszéli általános iskolában kaptam állást, törtem a fejem: hogyan tudnám vonzóvá, érdekessé tenni az énektanítást. Kapóra jött, hogy az iskola színházlátogatást szervezett Kaposvárra, a Hány János megtekintésére. Eszembe jutott, hogy ezt a művet az iskola tanulóival talán mi is előadhatnánk, „némi” változtatásokkal. Mindenesetre, az ének-karosok részére „előírtam”, hogy nézzék meg a kaposvári előadást.

Hazatérve, összehívtam a gyerekeket. Megtanultuk a Hány-ban előforduló népdalokat, felolvastam nekik a szöveggönyvet. Kiválasztottuk a majdani szereplőket. Már csak az előadás koncepcióját kellett megtalálni.

Az első ötletem az volt, s ezt ma is jónak tartom, hogy hagyjuk el az elő- és az utójátékot. Megmarad a négy kaland, négy összefüggő mese. „Nem kell a gyerek részére idézőjelbe tenni a történet!” – a jelszavam. Ha rajtam múlna, az „igazi” operai előadásokban is elhagynám a nagyabonyi ivó keretjátékát. A mesében, a kalandban minden megtörténhet: tegyük elhíhetővé, hogy Hány kalandjai megtörtén(het)tek. Legalábbis a gyermeki képzelet világában. És vegyük komolyan a mű hazafias elemeit! (Hol találunk ennyire jó alkalmat az annyit emlegetett hazafias nevelésre?)

Lehetőleg minden úgy történjen a gyermekszínpadon is, amint azt Kodály Zoltán elképzelte. A szöveg, a zene lehetőleg ne sérüljön! Persze, szimfónikus zenekarunk nincs. Megteszi a zongora és egy jó – nagyon jó – zongorista. A népdalok többségét amúgy maga Kodály feldolgozta zongorakísérettel a *Magyar népzene* köteteiben. A szólisták énekét a kórus erősítheti. A mű befejezése az utójáték elhagyása miatt más megoldást kíván. Nagy szerencse, hogy a *Zárókar* („Szegény derék magyar nép...” – nem népdal!) – az *Intermezzo* zenéjébe torkollik. Kerüljön középpontba az *Intermezzo* nagyszerű zenéje! Elhangzik (nagyon jól hangzik) zongorán az első két kaland között, a második kaland végén, az első „felvonás” zárásaként pedig a kórus énekli a triós forma első nagy részét. (Kodály Zoltán átírata vegyeskarra, dr. Vargha Károly szövegére, *Intermezzo* címmel.) A *Zárókar* helyén viszont az énekelt *Intermezzo* triórésze és visszatérő szakasza zárja az előadást. Kisebbségi változtatás még, hogy egyes zenei részeket mélyebbre kell transzponálni, ha nem bírják az éneklő gyerekek a magasabb hangokat. Az előadás hangversenyszerű, amennyiben a kórus mindvégig a színpadon van, a jelzesszerű díszletek két oldalán. De a szereplők jelmezben vannak, a díszletek előtt folyik a játék.

Miután mindezt kigondoltam, átgondoltam, vettem a bátorságot, és 1959 október végén a lakásán felkerestem Kodály Zoltánt, elmondani elképzeléseimet és engedélyt kérni az előadáshoz. Hozzájárulását megnyerni az *Intermezzo* általam készített gyermekkari változatának bemutatásához. Nem volt egy diadalmenet a látogatás. „Nem lenne rossz az elképzelés, de nem fog sikerülni, mint ahogy már másoknak sem sikerült.” „Az *Intermezzo* átíratának átíratát ne nyomtassák ki!” Lógó orral mentem

haza. Annál nagyobb volt a meglepetésem, amikor pár nap múltán a posta két ének-zongorakivonatot hozott a Rózsavölgyi Könyvesboltból: „Kodály Zoltán ajándéka”.

Több sem kellett nekem: ezt a gesztust az engedélyezésnek értelmeztem. Neki láttam a munkának. Szétírtam a szövegkönyvet, az egyes szereplők részére, – a fénymásolás akkor még elérhetetlen volt a mi részünkre, a nyomtatott szövegkönyv meg kifogyott a bolti forgalomból. Tanítás előtt, tanítás után korrepetáltam az énekeimet, az énekkarral úgyszólván mást sem tanultunk az egész tanévben. Minden héten ájtott Pécsről Komlóra a zongoristám. Aztán elkezdődött a szerepjáték gyakorlása. Kis részek, majd ezek összeillesztése. Hamar rájöttem, hogy a szövegkönyvben változtatni kell: a manapság már ismeretlen „K. und K.” hadsereg kifejezései helyére érthető magyar kifejezéseket kellett találni. De csak a feltétlenül szükséges esetekben.

Az iskola vezetése, a tantestület eleinte jóindulatú elnézéssel követte munkámat. Később elfogadták, majd kezdték segíteni. A rajz- és a testneveléstanár segített alkalmi díszletszerűségeket készíteni. Hihetetlenül nagy segítség volt, hogy Márk Tivadar jóindulatának köszönhetően a Magyar Állami Operaház selejtezésre váró jelmezkészletéből válogathattunk. Egyre inkább összeállt a kép. Májusban a szomszédos szakmunkásképző éttermében két előadás szépen-rendben lezajlott. Ha jól emlékszem, Pécsen a Liszt-teremben is megismételtük az előadást. Úgy érzem, az előadás zeneileg és színpadjátékban is elfogadható volt. Talán nem volt méltatlan ahhoz a segítséghez, amelyet Kodály Zoltántól kaptunk.

Az első, komlói gyermekszínpadi Hány Jánosom megalapozta a későbbi pécsi előadást. A Hány János gyermekszínpadi előadásának általam megálmodott lehetőségeiről, részleteiről a pécsi Hány Jánosra történő emlékezéseim során fogok kitérni.

Hány János Pécsen

Mielőtt belefognék az előadás és annak koncepciója részletes ismertetésébe, mintegy kedvcsinálónaként, hosszasan idézek Kircsi László főiskolai tanár zenekritikájából (Dunántúli Napló, 1972. március 22.).

„A FELADAT hatalmas volt. Nemcsak a nehéz énekszólók és kórusok megszólaltatására, cselekményt elhithető színpadi mozgásra gondolok itt (ne felejtjük el: általános iskolás gyerekekről van szó!), hanem meg kellett oldani egy csomó olyan kérdést, amely a gyermekek számára teszi érdekessé a művet, az operai előadás igényét át kellett transzponálni gyermekekkel megoldható feladatokká, mindezt úgy, hogy egy igazi Hány-előadás illúzióját keltse felnőttek számára is, hogy a mű semmit ne veszítsen fényéből.

A MEGOLDÁS felülmúlt minden várakozást. A mindvégig mozgalmas, színvonalas produkció elsősorban Szesztay Zsolt érdeme. Övé az ötlet, ő készítette a gyermekszínpadi változat partitúráját, ő végezte a betanítás

fáradtságos munkáját, a színpadi rendezés is az ő ötleteit dicséri. A gyermekszínpadi átdolgozás nem támasztott elérhetetlen igényeket, Hány mosolyt fakasztó meséje gyermeki őszinteséggel elevenedett meg. Nagy érdeme, hogy akik látták az előadást vagy netalán részesei voltak, magukénak érezhették ezt a zenét: Kodály zenéjét és az operában gyönyörűen feldolgozott népdalokat. Elsősorban ezért jelentős ez a produkció. Élmenyt adó, ízlést nevelő volta mellett azonban nem kis érdeme, hogy zenei anyanyelvünkre épülő művel gazdagítja a gyermekoperai irodalmat. Jól illeszkedtek az előadásba a szépen megvalósított kórusok. Érdekes és jó volt kórus-előadásban hallani az ismert Intermezzót, annak ellenére, hogy a nagy hangterjedelem gondot okozott a gyermekkarnak. A „zenekar” hálátlan szerepét Polgár Marianne vállalta. Értékes zenei igénnyel, fáradhatatlanul, helyenként bravúros virtuozitással kísérte az előadást.

A dr. Siptár Ernőné által betanított táncbetétekre, ha csak azt mondom, hogy jól illeszkedtek az előadásba, emelték annak fényét, nagyon keveset mondtam. Változatos, stílusos, komoly technikai követelményt támasztó koreográfiája méltán aratott nagy sikert, s hogy a huszártánc ismétlésére mindkét alkalommal sor került, betanítói, pedagógusi érdemeit is dicséri.

Külön kell szólni a díszletekről. Dombay Győző festőművész csodálatos gyermekmese világot varázsolt a színpadra, letisztultan egyszerű, színes, fantáziakeltő díszleteivel. A kosztümök ötletesek voltak; önerővel megvalósítható jelzések, melyek azonban többnek hatottak bármilyen drága jelmeznél. Különösen jól sikerült a franciák öltözéke. (A jelmezeket, a kellékeket és még ki tudja mimindent dr. Péczely Lászlóné irányításával, leggyakrabban kétkezi munkájával valósítottuk meg. – A tanulmány szerzőjének megjegyzése.)

A gyermekek ... önmagukat és egymást felülmúló lelkesedéssel mozogtak a színpadon, énekeltek, játszottak szemet-lelket gyönyörködtetően. Egyéni teljesítményeik nélkül semmi sem valósulhatott volna meg az előadásból. Minden egyes szereplőt csak dicséret illethet.”

Tekintsük át a gyermekszínpadi változatot!

Az elő- és az utójáték, mint már volt róla szó, elmarad. A négy kalandból két felvonás lett, egy szünettel. Az első „felvonás” közepén, a két első kaland között a zongora játékában élvezzük az Intermezzo zenéjét. Ez alatt kórustag gyerekek kicserélik az első kaland „díszleteit” a második kaland kellékeire. A második kaland az én olvasatomban a következő módon ér véget. Ebelasztin harciasan mondja Hány-nak: „Vigyázz magadra aztán, mert Napóleon is ott lesz ám!” S a felelet: „De én is ott leszek...!” Itt az Operában a katonák kara következik: „Hej, trombita harsog...” Helyette a mi gyermekkórusunk elénekli az Intermezzo visszatérő, első szakaszát: „Szól a zene toborzóra...” Zene, szöveg egyaránt szépen tesz pontot a mi első felvonásunkra.

A harmadik kaland rendben véget ér a *Toborzó*-val, de ezután nem

tartunk szünetet, hanem – a második felvonás közjátéka gyanánt – eljártssa a zongoristánk *A császári udvar bevonulása*-t. Közben kórustagok kiviszik a harmadik kaland díszleteit, és berendezik a színpadot az utolsó kalandhoz. Az utolsó kaland Marci bácsi: „Ott lesz a Marci bácsi...” végszavával véget érhetne, de most – a „Szegény derék magyar nép...” kórus helyett a gyermekkórus a Trió-tól kezdve, a visszatéréssel együtt még éléneklí az Intermezzo-t. Szöveg és zene igen szerencsésen kapcsolódik a Hány-Örzsé pár idilli búcsújához. Hatásos, zeneileg és hangulatilag emelkedett befejezést nyer a Mű.

A gyermekopera nyitánya: „*Kezdődik a mese*”. A zene alatt lassan, hangtalanul bevonul a kórus, és elfoglalja helyét a színpad háttérében. Kilép egy kórustag, aki elmondja a prólógót: a gyermekszínpadi átirat lényegét, továbbá bemutatja a szereplőket. Végül kórustagok hozzák a színpadra az első kaland díszletét: a nyári virágokban pompázó határbódét, no meg a sorompót. Közben hallgatjuk a zongorán megszólaló muzsikát.

A *furulyázó huszár* zenéje alatt belép két oldalról a két „silbak”. A magyar furulyát tart a szájához, a közönség felé fordul, a burkus durcásan a kijárat felé fordul. (Nem könnyű ezt és a következő zenét ügyesen kitölteni némajátékkal.)

Az *öreg asszony* zenéjét is „eljátsszuk”. A határon átmenni szándékozó asszonyt a magyar silbak átengedné. („Passzirt” helyett: „Mehet!”). Bezzeg a burkus őrszem elzavarja a szegény öregasszonyt.

A *zsidó család* zenéjét elhagytuk. Elég volt a két előző gyönyörű zenét eljátsza(t)ni.

A továbbiakban nem részletezem azokat a helyeket, ahol az eredeti szövegekönven és zenén nem kellett változtatni. Sajnos, a szöveget olykor szükséges, de csak az elengedhetetlen mértékben magyarázni. Ezt ízlésünk határozza meg.

A *Rutén lányok kará*-t természetesen változtatás nélkül éneklí a gyermekkar.

Mialatt Hány a határór házikót áttaszítja a magyar oldalra, az Intermezzo 17-20. ütemét (Poco pesante – tempo) halljuk. Amikor visszaadja a házikót a burkus kollégának, az Intermezzo utolsó két üteme (a coda) szól.

Az első két kaland között, mint már szó esett róla, valóban közjáték gyanánt szólal meg az Intermezzo, miként az eredeti, operai változatban.

A második kalandban sokáig minden „rendben” megy. A Lucifer nevű lovat két összekapaszkodó, letakart fiú alakítja, a függelékben látható a fénykép. A „Lucifer bejön” és „Lucifer kimegy” választott zenéjét – Kodály zenéje a Hány-ból!) – is megtaláljuk a kottamellékleteknél.

A *Bécsi harangjáték*-nál a harangjáték kis aytaján mindig egy-egy bábfigura, kis katonagyerek jelenik meg, utoljára huszár. A Generális Krucifix és Dufla rövid párbeszédét elhagytuk.

A második kaland, egyben az első felvonás befejezését már részleteztük.

Szünet után, a harmadik kaland az Ébresztő kórusával kezdődik. A „*Sej, besoroztak...*” népdal előjátéka alatt bejönnek a huszárok, letáboroznak. Guggolnak, ülnek, amíg a népdalt halljuk. A második versszakot követő közjáték hatodik ütemében bejön Hány, lassan felrázza huszártársait. A Poco animato-nál már áll az egész kis csapat.

A következő jelenet – Hány és Krucifix párbeszéde, csata a franciákkal, lényegében változatlanul eljátszható. A gyerekek ezt a játékot különösen nagyon élvezik. (Egy két kifejezés itt is – hangsúlyozom: később is!) magyarátható, pl. rükverckoncentrirung = visszavonulás, halberdó = állj, ki vagy.) Napóleon harcias felvonulása, megtorpanása, térdre esését követően Hány szövege: „No, kész, győztünk! (Az elesett franciákhoz: Hé, franciák, keljtek fel, menjetek haza!”).

Napóleon dala Mária Lujza „Ej, szégyeld magad” zárszavát követően hangzik el. A Gyászinduló a helyén, a Napóleon elvonulnál. Ebelasztin dala Melusina „De jóval kezdett, mondhatom!” után. Ezután a Cigányzene. (Közben Hány: „Jóétvágyat kívánok, felség... stb, táncol Hány és Mária Lujza Örszé megjelenéséig). Innen minden változatlan. A Toborzó előtt a „Táncra huszárok!” után Hány még azt is hozzáteszi: „Gyűjjön, Marci bácsi!” (Hadd vegyen ő is részt a kaland szívmengető táncos-énekes befejezésében.)

A harmadik és negyedik kalandot összekötő zenéről, játékról már szó esett.

A Duett női karral („*Gyűjtottam gyertyát...*”) jelenetet kismértékben, de le kellett egyszerűsíteni. A „*Szeretném Györgyöt...*” kezdődő szakaszt kvarttal mélyebbre transzponáltuk, a „*Negyedik Ferenc*”...-tól állt vissza az eredeti hangmagasság. (Előbb is számos helyen transzponáltunk, teljes számokat. Ez az adott esettől, a szereplő gyermek hangterjedelmétől függ. Nem kevés munka ez a zongoristának, de vállalni kell. Le is lehet írni a tanszponált kísérletet...) A „*Nem kell csak János!*” versszakában a kórust elhagytuk, Császárné és Mária Lujza együtt énekelték Császárné szolamát, oktávval mélyebben. A jelenet zárókórusában – „*Ipitt a pottál...*” – viszont csak a kórus énekelt, saját kóruszólamait.

Anya és lánya párbeszédét követően „bevonul” a császár, Krucifix és Hány, *A császári udvar bevonulása* zenéjének utolsó 14 ütemére, a Sostenuto-tól. Ezután minden megy a maga rendjén, addig, hogy Marci bácsi mondja „Ott lesz a Marci bácsi!”. Csupán annyit hagytunk el a szövegéből: „De hát miért vetted fel ezt a bakaruhát? – Mert ez a huszárnak csak anyyi, mint a civilruha.” A gyermekopera befejezését már korábban részleteztem.

Mire támaszkod(hat)tam a gyermekopera zenei és színpadi elképzelése terén?

- Kodály Zoltán: Hány János – ének-zongorakivonat, Universal Edition – 9681.
- Kodály Zoltán: Intermezzo a „Hány János c. daljátékból, vegyeskarrá

- zongorakísérettel – Zeneműkiadó 1957.
- Operaszövegek – 12. Hány János – Zeneműkiadó 1958.
- Számos operai előadás emléke
- Saját zenei és színpadi fantáziám
- Kollégáim és a gyerekek ötletei

Végül, még egy idézet egy másik, későbbi kritikából. (Dunántúli Napló, 1972. június 11, Wallinger Endre kulturális rovatvezető). „A gyermek, a játék és a színház. Stílusos, kifejező indítása volt a négynapos gyermekszínpadtalálkozó Kodály Hány Jánosa – gyermekek előadásában. Talán negyedik alkalommal lépett színpadra, azaz pódiumra a Mátyás király úti Általános Iskola kórusa és szereplőgárdája, hogy itt a szakmai közönség – gyerekek és felnőttek, gyerekszereplők és felnőtt szakemberek – előtt is igazolják: lehetséges Kodály művét gyermekszínpadi átültetésben élményszerűen előadni. Nemcsak elmélyült zenei igényességgel, hanem a meséből adódó lehetőségeket kihasználva lehet játszani önfeledten, élvezve a játék tiszta örömeit. A rendező és zenei vezető Szesztay Zsolt külön érdeme, hogy ezek a gyerekek megértették: játékukban önmagukat kell nyújtaniok. Nem többet, nem kevesebbet, mert akkor már baj van. S ebben áll vastapsos, kirobbanó sikerük...”

Kodály Zoltán: Székely fonó

Kezdjük ezúttal is egy zenekritika megidézésével! (Dunántúli Napló, 1968. április 2, Vönöczky Endre gimnáziumi énektanár.)

„... a pécsi Mátyás király utcai ének-zene tagozatos általános iskola énekkara és néptáncosai bemutatták Kodály Zoltán: Székely fonó című daljátékának gyermekszínpadi változatát. A zenei általános iskola ezzel az előadással emlékezett a Mesterre halálának első évfordulója alkalmából.

A megjelent nagyszámú közönség részére kellemes meglepetést jelentett Pécs gazdag hangversenyéletének ez az érdekes és nem mindennapi színfoltja.

A mű nem hangverseny-dobogóra és nem gyermekek számára készült, így tehát természetes, hogy a kórusvezetőnek – Szesztay Zsoltnak – a művet ehhez az együtteshez és az előadásmóddhoz kellett alkalmaznia. A nagy hangterjedelem miatt egyes részeket transzponálni kellett, a színpadi játékot kis csoportokra alkalmazni, míg az énekkar mozdulatlanul állta végig az előadást. A zenekar sokszínű hangzását pedig zongorakísérettel kellett helyettesíteni.

Többen föltették azt a kérdést, hogy a közismert művek ilyen átalakítása helyes-e és megengedett-e, és vártuk a választ az előadástól. A hangverseny után úgy éreztük, hogy – ha az előbb felvetett kérdésre nem is tudunk egyértelmű választ adni – az előadás mégis teljesen meggyőző és élményszerű volt.

A mű előadása a kórus számára nagy feladatot jelentett, melyet a gyer-

mekkar tiszta intonálásban, érett hangzásban, átélt előadásmódban kitűnően oldott meg. S ez nemcsak a szólisták előadására vonatkozik. Az ő érdemük ezen felül még az is, hogy a szép éneklés mellett átélt színpadi alakítást nyújtottak, holott a mű témája életkoruktól távol áll... A szép előadáshoz hozzájárultak a néptáncosok is... Az előadásnak alapja volt az igen nehéz feladatot jelentő zongorakíséret... A színpad képét teljesebbé tette a szereplők öltözte, a székely népviselet... A sikeres, stílusos, átélt előadás Szesztay Zsolt karvezetőt dicséri...”

Nehéz válaszolni a fenti kérdésre: helyes-e, megengedett-e a remekművek átírása, esetünkben Kodály Zoltán daljátékainak gyermekszínpadra alkalmazása. Kísérletképpen talán szabad. A kivitelezés művészi színvonal, az előadás szuggesztivitása lehet a döntő a megítélés terén. Elsősorban a zeneiség megőrzése, ugyanakkor a színpadjáték természetessége. Az idézett kritikák tanúsága szerint talán nem vétettünk nagyot kísérleteink során.

A Hány János sokkalta inkább kínálja magát a (gyermek)színpadra. A Székely fonó nagyságrendekkel nehezebb feladat. Nincs prózai szöveg, az egész előadás tiszta zene. (Olyan zene, amely a koncertdobogón is megállja helyét.) A kerettörténet egy olyan, érettkorú szerelmespárról szól, akiknek ármány és erőszak miatt el kell válniuk, csak a mű végén találhatnak egymásra, közben sok szenvedésen mennek keresztül, még ha a környezetük igyekszik is a vigasztalásukra lenni. Bár boldoggá tett ezzel a zenei remekkel való foglalkozás, gyerekeim minden téren felülmúlták várakozásaimat, nem igazán merem követésre ajánlani a Székely fonó gyermekszínpadra állítását: az anyag csak kínkeservesen adja-adta meg magát.

Mint a Mellékletben közreadott fényképek is mutatják, ezúttal még inkább hangversenyszerű volt az előadás. Nem voltak díszleteink. De voltak – és nagymértékben ez is dr. Péczely Lászlóné fáradhatatlan munkájának volt a gyümölcse – gyönyörű népviseletes jelmezeink, inkább öltözékeink. És néhány kellék segítette a színpadi benyomás elérését. A zenekart ez alkalommal is zongorajáték pótolta. Helyenként olyan nehéz a zongorakivonatot eljátszani, hogy két zongorista játszott, gyakran három-, máskor négykezes változatban. (Ezt a megoldást Hány-előadások esetére is ajánlhatom.)

A műben döntő gyakorisággal női kar szerepel. Ez megoldható feladat a gyermekkar részére is. A kevésszámú férfikari részlet is. De mit tegyünk a vegyeskari részekkel, tételekkel? Nincs más megoldás: át kell írni egy-neműkarra. (Kodály bocsássa meg!) Néhány példát erre is közreadok.

Hány Jánosunkhoz hasonlóan, a Székely-fonó előjátéka alatt halkán, lassan elfoglalja helyét a színpadon a kórus, majd a narrátor szereplőnk elmondja, amit az átiratról tudni kell, bemutatja a szereplőket. Bejön a Kérő.

Elmenyek, elmenyek: az első versszakot a közönség felé fordulva énekl, közben bejön a Háziasszony. A második strófa már neki szól. A *Ha kiindulsz*

Erdély felé duettben a Kérőnk az eredeti magasságban tudta énekelni szólamát.

Beszalad a Kislány, figyelmezteti a Kérőt hogy zsandárok vannak a nyomában. *A citrusfa levelestől, ágastól*: minden változtatás nélkül énekelhető. A poco affrettando (123-126. ütem) drámai közjátékánál hagyja el a színpadot a Kérő.

Jönnek is rövidesen a zsandárok: két fiú táncos játékaival keresik a Kérőt, hiába. Eltűnnek, a Háziasszony elénekli még az utolsó versszakot.

A kórus – vígasztalásként – énekli előbb a *Nekem olyan emberecske kéné-t* (mindkét versszakkal, ismétléssel), majd a komoly feladatot jelentő Üres ládám az ajtóba kórustételt. (Nekünk olyan jól sikerült, hogy az egyik előadás végén ezt énekeltük el még egyszer, ráadásként.)

Nem könnyű megvigasztalni a Háziasszonyt. Kiönti szíve bánatát: *Szomorú fűzfának harminchárom ága...* Nem volt igazán szőlisztikusan „nagy” hangja a Háziasszonyunknak, de minden dalát hallatlanul muzikálisan énekelte, arcjátékával, szerény keretek közötti „játékaival” illúziót tudott kelteni.

Aztán, mégis, bekapcsolódik a játékba a Háziasszony is. Kedves színlott volt a Kitrákotty-mese. Állati álarcok jelenítették meg a különböző megvásárolt állatokat, mint a mellékelt fényképen is láthatjuk.

A *Jók a leányok, nem rosszak* kórustételt a teljes kórus énekelte. Játék csak annyi volt, hogy a férfikari versszakoknál a fiúk az alban előre léptek, ugyanezt tették a leánykari versszakoknál a szoprán lányok.

A 621. ütemnél kezdődő *Némajáték*-nál négy-négy lány és fiú kergetőzött a színpadon, táncosan megkoreografálva. Majd a négy szólista elfoglalta helyét a *Görög Ilona-ballada* előadásához.

A Legényt egy szép, sudár leány énekelte-alakította, később operettek, operák sztárekesse vált belőle. Az első közjátéknál – a kórus énekli: *A malomnak nincsen köve* – körtáncal elevenítették meg kis táncosaink a csudamalmot. A 799-807. ütemig elhagytuk az osztott szoprán szólamait, az alt felső szólamát énekelték itt szopránjaink. A *Lányok ülnek a toronyba* kórus éneklése közben két fiú táncos magasba emelt egy leányt: kész volt a csudatorony. (Ezt a jelenetet kiváltképpen nagyszerű élmény volt vezényelni, zeneileg felépíteni. Egy Ferencsik felvétel sokat segített itt is, az egész mű zenei értelmezése során is.). A 897-910. ütemben a kórus szólamait oktávval mélyebben énekeltük. A 920. ütemnél „meghal” Bertelaki Lászlónk: a „csuda-halott” lefekszik a színpadra, a fényképünk is mutatja e jelenetet. Úgy emlékszem, mély átéléssel énekelte kórusunk a siratót: *Jaj, jaj, jaj, jaj*. A 956-988. ütemig kvarttal mélyebbre kellett transzponálni a zenei anyagot, a 959-től a 976. ütemig elhagytuk a kórus szólamait. Felejthetetlen a *Kelj fel fiam* apoteózis: az 1000. ütemnél valóban felkel László, Görög Ilonával való egymásra találásukra majd a mű záró jelenete fog rímelni, amikor is elmúlnak az intrikák, a tragikus félreértések, és egymásé lehet a Háziasszony és a Kérő.

De most még hátra van a *Hess, légy, ne szállj rám* kórus, amely során a táncosok is benépesítik a színpadot. Problémát okoz(ott), hogy az 1073. ütemtől férfiszólamok énekelnek quodlibet-et az eredeti népdaltémához: nem lehetett megkerülni az átírást, az egyszerűsítést.

Mi itt szünetet tartottunk. Rá fért a kis szereplőinkre! Akkor, 1967–68-ban, bevallom, még nem ismertem az utólag komponált, utólag No. 10/a jelzéssel a Szerző által beiktatott *Te túl rózsám* jelenetet. A rendelkezésünkre álló ének-zongorakivonatban ez még nem szerepelt. Visszagondolva, talán ma is elhagynám ezt a különben gondolatban-érzésekben fantasztikus mélységű, zenei értékében kimagasló gyöngyszemet. Elfogadnám a korábbi, nyomtatásban is közreadott változatot, amely lehetővé teszi, hogy lezárhassuk a remekmű első nagy részét, továbbá kiemelje a párok már említett egymásra találásának költői szépségét.

A második rész kezdete tehát nálunk: *Most jöttem Erdélyből* – a Bolha első dala. A mi Bolhánk nagyszerű táncos-pantomimos fiú volt, de már erősen mutált. Nem okozott gondot, hogy a kórus fiútagjai énekeljék a dalát. Az *Egy nagyorrú bolha* kórus alatt tovább táncolt-játszott a mi kedves Bolhánk. A vegyeskari kórustétel gyermekkari változatát bátor-kodtam elkészíteni, ezúttal bátor-kodom közreadni.

A kórustételt követő közjáték során még mindig a Bolha idéetlenkedik, majd lassan kisomfordál, átadva a terepet a következő, emlékezetesen szép kettős – *A csitári hegyek alatt* – szereplőinek. A duett utójátékát, miközben a Leány és a Legény kézen fogva távoznak, koncert szerűen hallgatja a kórus – és a közönség.

A *Tempo di marcia* közjátéknál ismét megjelennek a zsandárok, láthatóan keresnek valakit. Dolgavégezetlen távoznak.

Újból bejön a Bolha, újabb dalba fog: *El kéne indulni*. Azaz ismét a kórusunk énekel, a Bolha pedig mindent, élethűen eljátszott.

Újabb ballada következik: *Jöjjön haza édes anyám!* Ezúttal sem annyira átütő éneklésével, inkább nagyon is szuggesztív szerepformálásával tűnt ki a Háziasszonyunk. A fénykép tanúsága szerint is, duhaj csizmás legényekkel perdült táncra a rossz feleség.

Míntha a meghótt édes apánk elevenedne meg, a bujdosó Kérő érkezik, minden szavát elhisszük: *Az hol én elmenyek...* A zongorista a koncert-változattal kísér. A Kérő éneklés közben elejti, elveszti a kedvesétől – a Háziasszonytól – kapott kendőt.

A következő izgatott közjáték során megint a zsandárok kutatják át a házat, a színpadot: rátalálnak a kórus soraiba elbújt Kérőre. Megbilincselik, elvezetik hősünket, miközben a kórus *A citrusfa...* zenéje drámai erővel zendül fel „zenekarunkon”. Sajnos, ennek a gyönyörű szövegtelen – most a kíséretet jelentő – vegyeskarnak az eléneklésére nem találtam megoldást így el kellett hagynunk a kórus szólamait, csak a zenekari anyag szólt, szívbemerkolóan.

Minden oka megvan a bánatra a Háziasszonynak: *Tőlem a nap úgy*

telik el. Nehéz ezt a hosszú hangokból álló dalt zeneileg kitölteni a gyermek-énekesnek. De sokkalta nagyobb feladat a No. 20-as *Közjátékot* eljátszania. Egyetlen tárgyi fogódzója van: rátalál kedvese elvesztett kendőjére, azt dédelgeti-babusgatja, azt siratja el.

Az *Andante tranquillo* résztől fordított sorrendben tér vissza a mű kezdetének szívszorító zenei anyaga. Revelációként csendül fel a kórus ajkán a sokszorosán összetett zárójelenet alig hallhatóan pp. a cappella indítása: *Jaj de szépen cseng a lapi.* Úgy érzem, a vegyeskari szövetet szerencsésen sikerült gyermekkarra áttenni: a teljes munkát mellékelem.

A Háziasszony gyászos versszaka – *Harangoznak, harangoznak* – alatt a kórus nem énekel, az első versszak visszatérésénél veszi át újból szerepét a kórus.

A *Con moto*-nál megjelenik a Kérő, de már szabadon, tisztázódtak a félreértések, a Bolha által keltett intrikák. Most már minden jóra fordul: nincs már akadálya a Háziasszony és a Kérő boldogságának. Lakodalomnak érezhetjük a Mű finálóját. A kisebb közjátékoknál valamint a coda során (*Piu mosso*) ismét valamennyi táncos a színpadon van, tánc, ének, hangszeres muzsika együttesen éri el a különben oly sok szomorú színlőltban gazdag Székely fonó örömteli befejezését.

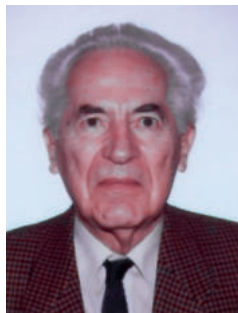
Debrecen, 2001. augusztus

Szesztay Zsolt

A fenti írásban több esetben találunk utalást közzétett fényképekre, azonban ez nincs a birtokunkban. *szerk.*

Dr. Eősze László

1923. november 17. – 2020. augusztus 17.

Aki valaha is személyesen ismerte Dr. Eősze Lászlót, emlékszik rá, hogy milyen nyugodt és kedves ember volt. Mindig volt ideje rá, hogy meghallgasson másokat, és ha szükség volt rá, jótanáccsal szolgáljon.

PhD fokozata volt német és olasz irodalomból és esztétikából, a Zeneműkiadó Vállalat művészeti vezetője volt 1961-től 1987-ig. Zenetudós, az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárának nyugalmazott vezetője, és a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja volt. 2013-ban, 90. születésnapja alkalmából ő volt az első, aki még életében megkapta a Magyar Örökség Díjat több mint hét évtizedes munkásságának elismeréseként, melynek során kiemelkedően hozzájárult a magyar zenei hagyományok

megőrzéséhez és továbbadásához, valamint Liszt Ferenc és Kodály Zoltán életművének tudományos feltárásához. Számos magas szintű könyvet és esszét írt életükről és munkásságukról, és másik nagy szenvedélyéről, az operáról. A fent említett legfontosabb díj mellett Dr. Eősze számos egyéb díjat is kapott, de lehetetlen egy rövid megemlékezésben felsorolni a lenyűgözően sok elismerést.

Ezért engedjék meg, hogy a Nemzetközi Kodály Társaság számára nyújtott felbecsülhetetlen értékű hozzájárulására összpontosítsak, nemcsak első ügyvezető titkárként, amely tisztséget 20 évig látott el, hanem a Társaság mindennapi életének egyik legerősebb bástyájaként az 1975-ös megalakulástól kezdve. Mivel a Társaság Elnöksége csak évente egyszer ülésezik, nyilvánvaló, hogy az ügyvezető titkár szerepe döntő jelentőségű volt a fiatal szervezet felépítésében és annak kiterjesztésében azzá a világméretű platformmá, amellyé az évek során vált. Túlzás nélkül kijelenthetjük, hogy hosszú évekig mindez Dr. Eősze feladata volt, mindössze egy részmunkaidős könyvelő segítségével. László vitte a hátán az egészet, és minden feladatot elvégzett. Mindazon évek legnagyobb teljesítménye azonban az IKS Bulletin félévenkénti kiadása volt. Bár a Társaság Elnöksége mindig teljes mértékben támogatta, a munka 90%-a az ő vállán nyugodott.

Miután 1995-ben távozott ügyvezető titkári posztjáról, továbbra is mindig számítani lehetett rá az IKS pénzügyi lehetőségeinek egyre nehezedő felkutatásában. Amikor a magyar kormány közvetlen támogatása fokozatosan csökkent, különösen 1989 után, Dr. Eősze státusza és személyes elkötelezettsége – többek között az alapítványokban – nagyon fontos volt.

Amikor 1999-ben átvettem az elnöki mandátumot, ő és szeretett felesége, Marci azon emberek között voltak, akikkel szinte minden alkalommal találkoztam, amikor Budapesten jártam. Az Attila úti otthonukban töltött esték minden pillanatát kincsként őrzöm. Ez olyan idő volt, amikor László személyiségének egy másik aspektusát is felfedeztem: a mediterrán kultúrák iránti szenvedélyét. Számos órán át hallgattam, amikor azokról a helyekről beszélt, amelyeket a legutóbbi utazásuk során meglátogattak. Többet tanultam tőle, mint sok könyvből, melyeket arról a környékről olvastam. Inspiráló volt nemcsak „amit” mondott, hanem az a „lelkesezés” is, amellyel minden szépséget meglátott. Ilyen pillanatokban eszembe jutott egy közös barátunk, Denijs Dille professzor, aki egyszer megemléltette, hogy ő soha nem „tanít”, hanem mindig „mesél” ... Dille professzor franciául használta a kifejezést: „je n’enseigne pas; je raconte”. László is pontosan ezt tette: újáteremtette az ember szeme előtt a szépséget.

Dr. Eősze életének alig ismert ténye, hogy nemcsak zenetudós, szerző, kiadó és még sok minden más volt, hanem „született művész” is. Nagyon ügyes zongorista volt, aki előadói karriert is befuthatott volna, ha úgy akarja. Kétségtelen, hogy ez a tény még tovább gazdagította zenetudo-

mányi munkásságát, amely mindig a zene szolgálatán és annak szépségén alapult.

László megértette a nemzetközi együttműködés jelentőségét. A Kodály koncepció jövőjéről szóló cikkében (amelyet az IKS Bulletin 1984-ben tett közzé) így írt Kodályról: „egyetemessége és nemzetközi jelentősége azonban nyilvánvaló. Művészetének egyik fő jellemzője a szintézisre való törekvése volt. Számos szál kötötte össze az egyetemés zenetörténet nagy korszakaival (Palestrinától Debussyig), kompozícióiban mégsem vált eklektikussá: az általános európai és a speciális magyar sajátosságok egyedi hangzásban ötvöződnék nála.” E nagy szavakban a legszembetűnőbb a konnotáció: az egyéni hangzás. Másszóval, Kodály sokféle stílus iránti érdeklődése és ismerete mellett is mindig „hiteles” maradt. És pontosan ugyanez mondható el Dr. Eőszéről. Megértette, hogy a hitelesség megőrzése az egyik legnagyobb jövőbeli kihívás a Társaság számára, tudván, hogy a hitelességet nem intézmények, hanem csak nagyszerű férfiak és nők fogják megőrizni, akik tisztában vannak Kodály Zoltán életművének egyedülálló értékével.

Köszönet mindenért, László. Kiváló könyveidért, az összes egyéb zenetudósi munkádért, az IKS-ért végzett tevékenységedért, valamint nagy emberségedért és barátságodért. Örülök, hogy ennyiszor találkozhattunk egészen a tavalyi év végéig. Teljesen megértettem, milyen nehéz volt az élet számodra miután Marci elhunyt, mert gyakran tanúja voltam házasságod példamutató közelségének. Mindkettőtökre emlékezni fogunk, a gyönyörű emberi lényekre, akik voltatok, és sokak szívében élni fogtok. Örökké.

Gilbert De Greeve

Eősze László emlékére

2020. október 23.

Gondolatban visszaugrom csaknem ötven évet. Akkor figyeltem fel igazán nevére, amikor 1971-ben a Zeneműkiadó megjelentette Eősze László: Kodály Zoltán élete képekben c. könyvét. A bevezető néhány oldal elolvasása után sokat forgattam, nézegetve a sok érdekes képet.

Sokáig nem ismertem őt magát személyesen, amíg egyszer valamikor a 80-as években közelebbi kapcsolatba kerültünk.

Akkortájt gyerekeink már nagyobbak voltak. Karácsony előtt, a nagy készülődés idején egy kis nyugalmasabb hangulatra váltva minden évben szerveztünk egy „Karácsonyváró” délutánt. Erre összegyűlt a szélesebb család és a barátok apraja-nagyja. Mindenkor kedves, a jelenlévők szívből jövő produkciói alkották a színes műsort a délutáni teázás-kávézás előtt. Ilyen alkalmakon szívesen látott vendégünk volt Eősze László és felesége, Marci is. A fiatalorkában zongoraművésznek készült zenetudós lelkesen csatlakozott Liszt és Debussy művek zongorázásával az ünnepi hangulat emeléséhez.

Mindig csendes – tudós emberhez méltó – szerény embernek láttuk. Bátorsága igen meglepett, amikor egy alkalommal velencei útjukról mesélt. A vaporetóra felszállás közben hátsó zsebében egy idegen kezét talált. Megragadta és magától távol tolvaj a kéz tulajdonosát, nagyot lökött rajta, úgy, hogy az hátra esett a beszálló utasok közé. Ez nagy sikert aratott.

Az utazás mindig kedves időtöltés volt számukra. Intermezzo c. könyvének utolsó fejezete akár külön is megjelenhetett volna, annyi értékes és érdekes útleírást, mondhatom kedvcsinálást tartalmaz. A könyv a Magyar Művészeti Akadémia kiadványaként jelent meg 2015. november 19-én, két nappal a 92. születésnap után.

A könyv elolvasása után jöttünk rá, milyen kevéssé ismerjük Eősze László életét. Mi csupán példás házasságukat láttuk, de korábbi életük részleteiről nem elegendő hallottunk.

A könyvbemutató idején már egyedül, feleség nélkül ünnepelt. A szeretett asszony – Szilléry Margit – elvesztése súlyos megpróbáltatás volt. Ahogyan korábban, úgy most is a hívó ember alázatosságával fogadta a neki szánt sorsot. Tovább dolgozott, amit teljesen megromlott látása igen megnehezített.

A külvilággal való kapcsolata a lehetőségekhez képest megmaradt. Napi tevékenységéhez tartozott Szőnyi Erzsébettel való telefonbeszélgetése. Őket hét évtizeden túli ismeretség és barátság kötötte össze. Érdekes volt megfigyelni kettejük „régimódi” kapcsolatát. Mindig magázódtak. Egyszer vettem a bátorságot, meg is kérdeztem, hogy van ez. Azt mondták, már úgy megszokták, hogy nem menne másként. Nehezen viselte a

régi barát elvesztését. Azt mondta, ő volt néhány hónappal idősebb, neki kellett volna előbb elmenni.

Hazulról kimozdítani már nem lehetett, inkább mi mentünk hozzá. Ettől kezdve gyakrabban kerestük fel. A sűrűbb látogatásoknak a vírus vetett véget, amit a telefonos kapcsolat nem tudott helyettesíteni. A helyzet javulásával azonnal indultunk, de szomorúan láttuk, hogy állapota nem a régi. A hosszú elzártság, amiben már korábban is volt része, most nagyon rányomta bélyegét. Érdeklődése megcsappant, pusztán figyelmes-séggé lett. Fáradékonyága megnőtt, szemét lehunyva többnyire hallgatott. A gondoskodás, az őt körülvevő szeretet már nem segített. Erős szervezete a többhetes kórházi ápolás után feladta a harcot.

Azt hiszem, tudatosult benne Vörösmarty gondolata:

„Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbékért.”

Élete gazdag volt, jóban – rosszban egyaránt. Mindig hű katonája volt ő is Kodálynak, egyik utolsó az első generációból. Híven szolgált az ügyet, ahol éppen a feladat kívánta. Minden nehézség ellenére tudta: „Itt élned, halnod kell.”

Nyugodjon békében!

Somorjai Paula

AJÁNLÓ

Elemző írások Kodály kórusműveiről

A közelmúltban két régi-új kötet jelent meg Kodály Zoltán kórusműveiről. Az egyik Mohayné Katanics Mária tollából származik és 18 műelemzést tartalmaz, a másikat Hartyányi Judit szerkesztette, benne 13 szerző 19 karművet ismertet. A két kötet több ponton összeér: Katanics *Ave Maria*-elemzése mindkettőben szerepel, a *Lengyel László* és a *Pünkösddőlő* pedig két különböző interpretációban olvasható. Mindkét kötet régi, és mindkettő új, más- és másképpen.

Katanics Mária *Válogatás Kodály kórusműveiből* című kötete először 1986-ban jelent meg a Tankönyvkiadónál Márkusné Natter-Nád Klára szerkesztésében, egy vonzó arculatú, ám úgyszólván zsebkönyvjellegű, egyneműkarokat elemző könyvsorozat részeként. A sorozat előző, 1982-es kiadványában Katanics Mária Bartók teljes egyneműkari sorozatát elemzi (ide nem értve az *Elmúlt időkből* férfikari ciklust); a hasonló terjedelmű Kodály-kötet az életműből csupán gazdag, és többségében az iskoláskorúakra figyelő válogatás. E kiadvány 2019-ben megjelent, javított második kiadását a Flaccus Kiadó jegyzi, reprezentatív, keménytáblás kivitelű, a szerző születésének kilencvenedik évfordulójához méltó.

Méltó megemlékezés, ámde *nem emlékmű*: annál inkább az énekkari gyakorlat – az új és új tanár- és karvezető-generációk – számára mindig, ma is érvényes elemzői módszertan (a kötet egykori lektora, Bárdos Lajos szavaival „A karvezető-képzés vezérkönyve”) és személyes útmutatás.

Vezérkönyv. Miért is? Ahogyan a művekhez közelít: a szöveg néprajzi, történeti, és ha releváns, vallási-liturgikus kontextusa felől; a kórusmű keletkezés-, előadás-, némelykor hatástörténeti összefüggéseiben, alapos és sokoldalú zenei elemzéssel, és a mindezekből kibontott előadói értelmezéssel (például: miként hiteles a *Gergelyjárás* hangvétele? 63. o.), amelyhez azután, levegővételtől a kézmozdulatig, gyakorlati–technikai tanácsok sokaságát kapcsolja. Saját megtapasztalásból és hagyományokat továbbadóan. Rámutat egy-egy mű korszakos zenetörténeti szerepére (*Villő*); kiadástörténeti fordulópont-helyzetére (*A szabadság himnusz*a – az alcímben a keletkezés éveként szereplő 1848 természetesen sajtóhiba, helyesen 1948) megemlékezik nagy elődökről: kinek a leleménye a *Zöld erdőben* kezdésénél a főkvint-hangadás? (216. o.); kitől tanulhatjuk a „végszó-technikát”? (169. o.); milyenek egy karvezető fonálsodró gesztusai? (187. o.) és így tovább.

A könyv által kínált műértelmezés ugyanakkor hangsúlyosan személyes. Sohasem áll meg „a hangozva mozgó forma” felismerésénél – voltképp nem is tekinti célnak –, sem pedig egy elvont és sziklaszilárd elméleti alapokon nyugvó zenei jelentés kibontásánál (ha létezik ilyen egyáltalán),

hanem a karnagy és a pedagógus életnyi tapasztalatára építve emberi megközelítést ad: játéksituációt élővé varázsol (*Gólyanóta, Katalinka*, stb.), paraszti életképet lát egyszerű gyermekdalban (*Héja*); nyújtott ritmusban a magzat első megmozdulására ismer (*Ave Maria*), megmutatja, ahogyan egy A-dúr kezdőakkord szélesre tárja a parasztszoba szűk ajtaját (*Nagyszalontai köszöntő*). Még ennél is továbbmegy: nemzeti karaktert tudatosít („Mi illik a magyarnak?”) és erkölcsi tanítást ad: arányt és mértéket hirdet, amely által örök értékek birtokosai lehetünk (*Táncnóta*).

A gyűjtemény – említettük – főleg az iskoláskorúak számára válogat, kiterjesztő értelemben, a legkisebektől (*Angyalkert*, az elemzésekötetben *Játékdalok* címen) eljut egészen Andor Ilona egykori tanítóképzős leányaiig (*Árva vagyok*). Izgalmas zenei összefüggéseket tár fel akár a miniatűr terjedelmű darabokban is, és mindig nagy emberi távlatokra világít rá. A műveltség széles távlatai nyílnak meg a kötetben, távoli avagy meglepő asszociációk segítik a karvezetést a zenei karakterválasztásban, orosz ikonfestésztől (*Ave Maria*) Muszorgszkij hangfestő világáig (*Harangszó*), a *Jelenések könyvének* látomásaitól (*Pünkösödölő*) Kovács Margit látomásos *Gyász-kerámiasorozat*áig (*Árva vagyok*), a „Fényes szellők” költőjétől Goetheig – Jankovich Ferenc versét *A szabadság himnusza* okán idézi; „A vándor éji dala” az *Esti dal* ellenpárjául hívatik meg. Sok helyütt figyelmeztet a népnyelv értékeire (például: *Hajnóvesztő*) és latinul is tanít (tótusz-kápusz: hókus-z-pókusz, ha ezúttal az alapszöveghez – hoc est enim corpus meus – nem is vezet el, talán 1986-ban még korai lett volna).

A szerző saját nyelvezete is önálló érték-dimenzió: tudományos igényű, ugyanakkor olvasmányos; egyszerű és közvetlen, mégis láttató erejű, és valami asszonyi-anyai érzékenység, gyengédség árad belőlük. Példamondat: „A fődallam kedves szokkenéseit az ellenszólám simítja, kerekíti le szekundmenettel” (*Jó gazd' asszony* kezdőütemek). Persze tudjuk, ez a gyengéd és érzékeny asszony szilárd értékrendű, kemény ember volt. Egyik rádiónyilatkozatában (2003) így fogalmaz, teljesített anyai hivatásáról, négy felnevelt gyermekéről szólván: „elvégeztem az életben azt, ami dolga egy nőnek”. (Gádor Ágnes szerk.: *Katanics*, 2018. 172. o.) Így teljes az a művészi-emberi arc, amely a karnagy-szerző egész munkásságából, a most ismertetett kötet lapjairól is, kibontakozik. (A „mi egy nő dolga” tézis hosszú és a jelen kereteket szétfeszítő gondolatmenet kiindulópontja lehetne, az ember mibenlétéről és rendeltetéséről, amelyet persze a *Teremtés könyve* néhány sorban összefoglal „a hatodik napon”; ez a bibliai szemlélet végső soron a Kodály-művek és Katanics-elemzések világképe és napjainknak szóló legfontosabb üzenete.)

A kötet zárótanulmánya „A gyermek világának tükröződése a kórusművekben” címet viseli, és további műveket is bevon az elemzés körébe, sőt – mint a kötetben más helyen is – kitekint a „felőttek” világa, a vegyeskarra írott nagy Kodály-kompozíciók felé. Ez az írás, mint a könyv

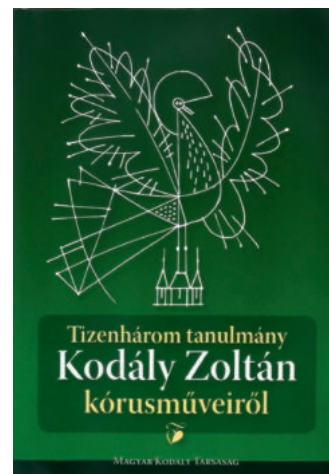
egésze is, hitelesíti az említett 2018-as Katanics – emlékkönyv alcímét, Óvalóban „a legmélyebben átélt szellem mágusa”.

Mindszenty Zsuzsánna írt előszót az új kiadáshoz, ebben történeti távlatba helyezi Katanics Mária életművét (megjelent *A Magyar Kodály Társaság Hírei* 2019/4. számában is), Bárdos Lajos ajánlása a mű pedagógiai jelentőségét méltatja – lektori véleményként készült, most először látott napvilágot. Mohay Péter és Mohay Tamás „Katanics Mária és Kodály Zoltán” című zárótanulmánya portré a Kodály-pedagógiát továbbvivő karnagyról és pedagógusról. Dokumentumok tükrében mutatja be „az első huszonöt év” történetét, a karnagy és a zeneszerző személyes kapcsolatát – a Mester haláláig –, „és a következő ötven” évet, a Szilágyi Gimnázium kamarakórusát, a belőle felnövekedett nőikart, Katanics Mária munkásságát gyerekek között és a tanárképzés területén, idehaza és távoli földeken, Japántól Kaliforniáig.

Említést érdemelnek a kötet szép kottái (Gelencsér Ágnes munkája), valamint az archív fotók, amelyek révén Kodály, Bárdos alakját, egy történelmi kor éneklő fiataljainak seregét, valamint az előadóművész Katanics Mária arcait, mozdulatait ismerheti a kései olvasó.

*

A Kodály-év végére, a Magyar Kodály Társaság közreadásában jelent meg a **Tizenhárom tanulmány Kodály Zoltán kórusműveiről**. „Eredetije” – ahogyan a szerkesztői előszó nevezi – a Nemzetközi Kodály Társaság angol nyelvű kiadványa, az *An Ode for Music: 11 Analyses of Choral Compositions of Zoltán Kodály* ugyancsak Hartványi Judit szerkesztésében, 2002-ből. Az angol közreadást nem egyszerűen a közreadó

társaság „nemzetközisége” indokolta-indokolja: a magyar módszer iránti, világszerte tapasztalható érdeklődés, a számos helyen, magyarországi szakemberek bevonásával folyó Kodály-szemléletű tanár- és karnagyképzés igényli a megfelelő, tudományos és gyakorlati szakirodalmat. Az idegennyelvű munkák többsége közvetlenül iskolai célú, annál inkább örvendetes ennek a „tizenegy ódának” nyolc év előtti angol kiadása. „Tizenegy óda”: nem üres fordulat, hanem – elismerem, nem szabatos – műfajmegjelölés ezekre a témájukhoz különbözőképpen, de igazi, és a nyelvezetben is megnyilvánuló odaadással közelítő írásokra. Az angol kiadásnak tartozéka volt egy CD-melléklet, az elemzett művek mintaszerű hangfelvételeivel.

A magyar kiadásban a tizenegy dolgozat további kettővel bővült. Az új kötetben a tanulmányok sorrendje a kórusművek keletkezési idejét követi, átfogva a kodályi életmű négy évtizedét (1924–1964). A kötet ily módon, az egyes művek megismerésén túl történeti perspektívát ad, a témaválasztásban, feldolgozásban, a zeneszerzői stílus alakulásában megfigyelhető állandók és változók tanulmányozását is felkínálja az olvasónak. Elgondolkodásra készítő a „kitöltetlen” évtized: 1948–1959 közötti mű nem szerepel.

A kötet tartalma, a tételek kiválasztódása nyilván szerkesztő és szerzők dialógusában formálódott, a művek között van magyar, latin, olasz és angol nyelvű – Kodály ezekre a nyelvekre írt kórust, nem számítva a „kétnyelvű” *114. genfi zsolttár-t* – és nyelvek feletti (*Hegyi éjszakák*). Van népi vagy más kötött dallamra (gregorián, genfi zsolttár, históriás ének) épülő és van szabad kompozíció. Az a cappella művek sorában helyet kapott két zenekarkíséretes darab, a *Budavári Te Deum* és az *An Ode – The Music Makers*. Találunk világi és egyházi műveket – utóbbiak besorolásánál a „mag” világos, a körvonalak elmosódnak (így a *Pünkösdőlő*-nél), előbbiek pedig gyakorta emelkednek szakrális magasságokba (mint a *Lengyel László*). Tanulságok sora, a néphagyomány sajátosságairól, a művészet mibenlétéről, Kodály világlátásáról és művészetéről!

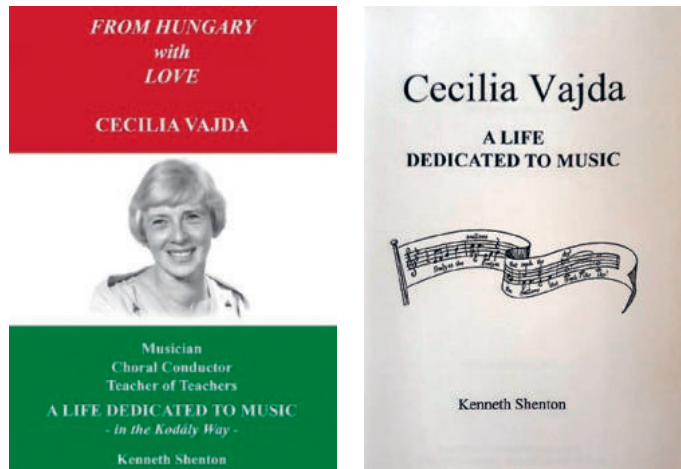
A kötet szerzői a kóruszene és a pedagógia nagyjai, a kodályi örökség letéteményesei, néhányan még „a tizenkettők”, a többiek a hetvenkét tanítvány közül valók; hatan már nincsenek az élők sorában. „A tanulmányok íróinak személyisége, életkora, tapasztalata és szemléletmódja teszi rendkívül különbözővé a művek megközelítési módját” – idézzük ismét az előszót; ebben a különbözőségben egyfelől, a szerzők elkötelezettségében másfelől, fontos tanítás rejlik, az utak választásának bátor különbözőségéről, és a célra tartás tisztességéről.

Haladjunk végig a kötetben. **Szabó Miklós** a *Hegyi éjszakák* sorozat első darabját tárgyalja – elméleti vonatkozásban Lendvai Ernő személetét követve – és datálja a kompozíciót a kézirat keltezésé alapján 1924-re. **Tóth Ferenc** a *Lengyel László*-kórust a Kodály-életmű egészébe ágyazza és egy, a mű történelmi hátterében is elmélyülő pedagógiai szemléletet

képvisel. **Szőnyi Erzsébet** annak a kórusnak kései tagja és annak a tanárnak későbbi növendéke, amelyhez és akihez a *Pünkösdőlő* ősbemutatója fűződik – ezt a tapasztalatot adja tovább cikkében. **Kollár Éva** a *Négy olasz madrigál* teljes sorozatát, keletkezését, szöveg–zene viszonyát, és ezen keresztül a Mesternek az itáliai reneszánszhoz fűződő kapcsolatát elemzi. dr. **Eősse László** rámutat az *Öregek* latens kapcsolatára Kodály népdalfeldolgozásaival, továbbá a mű egyes tonális összefüggéseire és madrigalizmusaira. **Ugrin Gábor** gyakorlati útmutatással szolgál a *Székely keserves* megtanításához, és Szabó Miklóshoz hasonlóan csatolja a teljes, próbához előkészített-kijelölt partitúrát. **Tillai Aurél** a *Jézus és a kufárok* szövegválasztásának etikai és zenei miértjeit kutatja, egybevetve a motettát bibliai forrásaival, a János-, Lukács- és Márk-evangélium Károli- és Káldi-fordításával. **Mohayné Katanics Mária** Kodály-elemzései közül az 1935-ös *Ave Maria* került be a válogatásba, kottapéldái a kötet többi kottájához igazítva partitúraszerűek. **Tardy László** tanulmánya a „Venerandum tuum verum et unicum Filium” címet viseli és a *Budavári Te Deum* gregorián kapcsolatát tekinti át, amelyre – bizonyítja a szerző – távolról sem korlátozódnak a címbeli dallamidézetre. A magyar nyelvű kötet egyik újdonsága **Ordasi Péter** tanulmánya a *Semmit ne bánkódjál* témájának történeti forrásvidékéről, kodályi feldolgozásának sajátosságairól, továbbá a kórusmű keletkezés- és hatástörténetéről. A 101. oldal elejéről kimaradt értékes szövegrészt a szerző *A Magyar Kodály Társaság Hírei* 2019/3. számában pótolta (58. o.) – apróbb nyomdahibák ezen kívül is előfordulnak a jelen kiadványban. A magyar nyelvű kiadás számára készült **Arany János** írása: *Isten csodája*; mint a kötet több más tanulmánya, ez is fontos előképekre támaszkodhat, jelesül Ittész Mihály 1979-es *Kodály Petőfije* című áttekintésére. **Berkési Sándor** *Az 50. genfi zsolttár* aktualitását, közösségi mondanivalóját bontja ki. **dr. Ittész Mihály** a zeneszerző angol nyelvű kórusait (*I will go look for Death; Fancy; An Ode for Music*; és a már említett *An Ode – The Music Makers*) elemzi „Angol költők magyar dalnoka” című, a kórusok keletkezéstörténetét, szövegforrásainak érdekességeit, a magyar fordításokat, a zenei nyelv karakterisztikumait egyaránt számba vevő dolgozatában. Megjegyzendő, ez az írás a 2002-es angol nyelvű eredetihez képest jelentősen gazdagodott.

A Magyar Kodály Társaság szép kiadványa (borítóján Kass János grafikája, kottáit Pálinkás Albert készítette) a társaság néhány százfőnyi tagságához bizonyára eljut. Eljut-e vajon a szerte az országban és a határon túl ének-zenét tanító, egyházi és világi énekkart vezető szakemberekhez, eljut-e a tanár-, karvezető- és egyházzenei képzést folytató felsőoktatási intézményekhez, oktatókhoz, hallgatókhoz? Mert – a kötet szerkesztőjével együtt valljuk –, e jeles szerzők jeles dolgozatai által „közvetített üzenetre napjainkban, nekünk – honfitársainknak – nagyobb szükségünk van, mint bármilyen lelkes külföldi követőnek.”

Köteles György

Magyarországról szeretettel Vajda Cecília munkássága

**Muzsikus, a tanítók tanára, a kórus karmester
aki a zenének szentelte életét a kodályi úton.
Összegyűjtötte Mary Scone Roberts,
könyvformába foglalta Kenneth Shenton**

A könyv egy angol orgonatanár odaadó munkája, aki soha nem volt Vajda Cecília tanítványa, ám elutazott Budapestre, hogy személyesen találkozhasson a valamikori tanár társakkal, tanítványokkal és azokkal, akik a Tanárnő magyarországi életének, sikereinek szemtanúi voltak.

Ellátogatott a két zenei óriásunk, Bartók és Kodály sírjához, az Operaházba, és a Rádióba. Személyes találkozóit a Gerbaud cukrászda (Vajda Cecília kedves kávézó helye) egy csendes elkülönített sarkában, időrendben történő megjelenés szerint, szinte családias légkörben tartotta meg. Ezeket a találkozásokon jelen voltam.

Megtapasztaltam, hogy a kezdetben fegyelmezett pontossággal jegyzetelő Mr. Shenton hogyan oldódott fel a megjelentek gazdag emlékezeit hallgatva.

Ezen hatások eredménye lett, hogy a könyv megható hitelességgel mutatja be Vajda Cecília előadóművészi és tanári munkásságát, melyért – ahogyan Rozgonyi Éva méltatásában is olvashatjuk – 1952 – 2009-ig tartó munkássága végén elnyerte a legmagasabb zenei elismerést jelentő Bartók–Pásztory-díjat.

Mary Scone Roberts, a walesi származású tanárnő, Vajda Cecilia fáradhatatlan segítője volt. Erre számos dokumentációt olvashatunk a könyvben, és egyértelmű, hogy az emléktábla a Tanárnő londoni lakása külső homlokzatán, valamint a sok gondossággal, szeretettel összegyűjtött dokumentum bizony Mary Scone Roberts hűségéről

tanuskodik. Ezt a könyv elején Kenneth Shenton oly szépen kifejezi.

Azt, hogy a Tanárnő által alapított Brit Kodály Társaság majd Akadémia tanfolyamain tanuló tanítók, tanárok szakmai életében milyen meghatározó szerepet játszottak az ő tanításai, arról önmaguk vallanak.

Több évtizedes akadályt nem ismerő, igényes munkája eredménye az a tény, hogy felnevelt egy elkötelezett, lelkes generációt, amely ma is, mint a fáradhatatlanul újra lobbanó tűz szikrái, szórja szét a kodályi úton történő zenei nevelés igazát.

Nagy öröm, hogy valamikori iskolája, az Erzsébet Nőiskola (ma Teleki Blanka Gimnázium) igazgatója szívesen befogadja a Tanárnő zongoráját és méltó módon őrzi valamikori tanítványa, később tanára emlékét.

A XX. és a XXI. század zenei méltóságai közül Kodály Zoltán, Yehudi Menuhin, Lamberto Gardelli, Sir Charles Mackerras, Vásáry Tamás, Szőnyi Erzsébet jól értették Vajda Cecília kivételes tehetségét, előadóművészi és tanári munkáját, elismerésük örökre ott ragyog a londoni emléktábla és a lakása ablakán kiintegető fehér függöny- mint valahányszor életében a fehér zsebkendője – között.

Budapest, 2020. szeptember 22.

P. Ispán Franciska

1.SOR BALRÓL: Keönch Boldizsár, Szőnyi Erzsébet; **Vajda Cecilia**,
P. Ispán Franciska, Gillian Earl
2.SOR BALRÓL: Nemes Klára, Andor Éva, Rozgonyi Éva, Mary Scone Roberts,
Szervánszky Valéria, Somorjai Paula

Tenk László festőművész alkotásai

Nagybányán születtem, 1943-ban. Folytathatnám mikor, hol, miként éltem? Helyette: Legkedvesebb íróim: József Attila, Dosztojevszkij, Faulkner. Zenében: Bach, Sztravinszkij és Bartók műveit, Beatles és Elton John lemezeit kedvelem Számon tartom Bėjárt-t és Brook-ot. A film király: Fellini, a szobrászaté: Michelangelo, a festészeté: Csontváry. Mesterem Bernáth Aurél volt.

A festészetet az önismeret és a világ megismerése eszközeként tekintem. A világ csúf épület. Kusza eszmék csapnak össze, félelmetes perspektívák nyílnak. A közöny, a törtetés – hasznos tulajdonságok, a szenvtelenség – objektívítás, a handabanda – egészséges indulat, a kiagyaltság – szerkezet, a szirup – mély érzélem. Pusztul a természet, redukálódnak a kapcsolatok, odvakban, pótszereken élünk, nem ismerjük meg egymást. Gyerekek nőnek fel szülők nélkül, szülők öregszenek öröm nélkül, öregek halnak meg részvét nélkül.

Ebből a világból veszem a követ, hogy újra-építve jobb legyen. Köveim: arcon, virágok, mozdulatok, tárgyak, utcák, hangulatok, csak a kötőanyaga más, a szeretet.

Barátkozván a korszerűtlenség vádjával, ajánlom figyelmükbe munkáimat.

(Forrás: Parlando 2020/5)

A 2020-as év minden tekintetben rendkívülinek mondható, mert a mi megszokott terveinket sem kímélte a Covid 19 vírusos időszak. A **tavaszi közgyűlést** az első hullám mosta el, majd az ősze tervezett időpont is áldozatul esett. Ezért a rendkívüli helyzetre való tekintettel egy elnökségi ülést használtunk fel a megtartásra és haladva a korral online is lehetővé tettük az elnökség tagjainak a részvételt. Szerencsére elnökünk is itt volt Pécsről, így őt nem kellett helyettesíteni.

JEGYZŐKÖNYV

a Magyar Kodály Társaság 2020. szeptember 21-i közgyűléséről

1. **A szerv neve: Magyar Kodály Társaság éves – nem nyilvános – közgyűlése**
Helye: Régi Zeneakadémia, II. emeleti hangtár
Az ülés meghirdetett időpontja: 2020. szeptember 21., 13.30h

Az elnökség határozata értelmében a Covid 19 járványterjedése miatt – hivatkozva a 102/2020.(IV.10.) kormányrendelet 6. §(1. bek) – nyilvános közgyűlést nem hívunk össze, a beszámoló, a mérleg és közhasznú jelentés, Felügyelő Bizottság jelentés elfogadásáról az elnökség dönt. A tagság a jegyzőkönyvet a honlapon, ill. a Hírekben olvashatja és észrevételeit, kiegészítéseit megteheti. Az érdemi kiegészítésekkel, határozati javaslatokkal a jegyzőkönyvet utólag, egy rendkívüli közgyűlés keretében bővítjük.

Elnök megállapítja, hogy **13.30 órára összehívott közgyűlés**

a. határozatképes

b. nem határozatképes

Az ülésen jelen lévő elnökségi tagok: Kertész Attila, B.Horváth Andrea, Szalay Olga, Vas Bence, Balásházi Bálint, Rozgonyi Éva, Öri Csilla, Puskásné Ispán Franciska, Kende Zsuzsa (titkár)

Online kapcsolódó tagok: S. Szabó Márta, Bencsik Erzsébet, Kneifel Imre
Hivatalosan kimentették magukat, de az előzetesen megküldött beszámolót elfogadták: Jámbor Zsolt, Belinszky Etelka, Rápl Györgyi, Erdélyi Ágnes, Gráf Zsuzsa, Márkusné Natter-Nád Klára, Nagyné Nyári Ágnes, Nagy Ernő, Sebestyenné Farkas Ilona, Blazsek Andrea

2. A KÖZGYŰLÉS NAPIRENDJE:

1. Elnöki köszöntő.
2. A közgyűlés tisztségviselőinek megválasztása (levezető elnök, jegyzőkönyv-vezető és hitelesítők).
3. Elnöki beszámoló a 2019. évi működésről és a 2020-2021-es tervekről.
4. Tagcsoport vezetők, elnökségi tagok írásban tett kiegészítő beszámolója a jkv.-höz csatolva
5. Hozzászólások, beszámolók elfogadása.

6. Közhasznúsági melléklet ismertetése és a Felügyelő Bizottság elnökének jelentése.
7. Hozzászólások és a közhasznúsági melléklet, pénzügyi beszámoló elfogadása.
8. Zárszó – Levezető elnök és elnök.

A megjelentek a fenti napirendi pontokat egyhangúlag elfogadták.

NAPIREND SZERINTI RÉSZLETEZÉS

- **Köszöntés:** Kertész Attila elnök köszönti a jelenlévőket és megnyitja közgyűlést. Az érdemi munka megkezdése előtt megemlékezés a 2019. évben elhunyt tagjainkról: Erdei Péterné, Daróci Bárdos Tamás, Kocsár Miklós, Görgei György, Szébenyi János, Frank Oszkár, Richly Zsolt, Bónis Ferenc, Bónis Ferencné Csajbók Terézia, Szőnyi Erzsébet, Heltay László, Szabó Miklós, Cser Miklós, Dinnyés István, dr. Péczely Lászlóné, dr. Eősze László, Erdős Jenő (Nyíregyháza), Alföldiné Dobozi Eszter (Kecskemét)
- A közgyűlés tisztségviselőinek megválasztása (levezető elnök, jegyzőkönyv-vezető és hitelesítők,
- Levezető elnök: *B. Horváth Andrea*
Jegyzőkönyv vezető: *Kende Zsuzsanna*
Jegyzőkönyv hitelesítők: *Balásházi Bálint, Vas Bence*
A megjelentek a személyi javaslatokat egyhangúlag elfogadták.
- **Elnöki beszámoló az elmúlt év működéséről és programokról, tagcsoport vezetők beszámolója 2019. évről és 2020-2021. évi tervek, de ez előtt**

a. kitüntetettek köszöntése:

Kormánykitüntetések: dr. Herpy Miklósné Légár Piroska, Gráf Zsuzsa, Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkar karnagyai –, dr. Richter Anna (ügyvéd)

KÓTA díjak:

Párkai István és Várnai Ferenc – életműdíj
Stubendek István, Őri Csilla Uhereczky Eszter, Vass Lajos Kórus – kórus kategória.
Erdélyi Ágnes, Arany János – karnagyi kategória.
Zelinka Tamás, Kovács Mária, Tillai Aurél zeneírói kategória.
dr. Makráné Kónya Melinda-komlói KZ iskola; Sárközyne Pomázi Ágnes – tatabányai KZ iskola – tanári kategória.

Budapestért díj: Szőnyi Erzsébet (2019. november)

Külföldi elismerések: dr. Márkusné Natter-Nád Klára – Stefan Kerner-díj
dr. Erdei Péter: Amerikai Kodály Tanárok Szervezetének Életmű-díja

b. Rövid összefoglaló a 2019. év eseményeiről ill. tevékenységünkről, valamint társszervezetek jelentősebb programjairól, melyben MKT tagok is részt vettek:

- ANDOR ILONA EMLÉKLEMEZ 2. bemutató a Nádor teremben – Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa – 2019. január
- HANGVERSENY ITT ZÉS MIHÁLY EMLÉKÉRE – KECSKEMÉT 2019. február 1.
- BICINIUM ÉNEKLÉSI VERSENY és a „II. FIATAL KARVEZETŐK VERSENYE” SZEGEDI TAGCSOPORT rendezvénye 2019. február – március
- MEGEMLEKEZÉS, KOSZORÚZÁS KODÁLY ZOLTÁN SÍRJÁNÁL a Farkasréti temetőben és vidéki tagcsoportjainknál – 2019. március
- „A MI KODÁLYUNK” Filmbemutató PESTI VIGADÓ 2019. április 9. (MMA)
- A 95 ÉVES SZŐNYI ERZSÉBET SZÜLETÉSNAPI SZERZŐI ESTJE (PESTI VIGADÓ/MMA 2019.április 24.) és a Budai Ciszterci Szt.Imre Gimnázium dísztermében
- A MAGYAR KODÁLY TÁRSASÁG KÖZGYŰLÉSE 2019. május 27. Régi Zeneakadémia Bach Terem
- ITT ZÉS MIHÁLY EMLÉKHANGVERSENY 2019. május 27. Régi Zeneakadémia Kamaraterem
- Veszprém megyei KISTÉRSÉGŰ ÉNEKLŐ IFJÚSÁG kórustalálkozója Nagyné Nyári Ágnes szervezésében 2019. május-június
- VIKÁR LÁSZLÓ KODÁLY HAGYATÉKA: Kodály Zoltán a rokon népek körében – kiállítás a Kodály múzeumban 2019. június
- Szokolay Sándor: Hogy is kezdődött c. KÖNYVBEMUTATÓ Kecskeméten 2019. szeptember
- A megválasztott TISZTELETBELI TAGOK ünnepi köszöntése 2019. szeptember
- KODÁLY KATONÁJA VAGYOK – Akadémikusi portrék, MMA filmvetítés – beszélgetés Szőnyi Erzsébettel – beszélgetőtárs Márkusné Natter-Nád Klára – 2019. október
- Szalay Olga előadása a soproni tagcsoportnál: KODÁLY ZOLTÁN A NÉPZENEGYŰJTŐ 2019. november
- KÓRUSOK NAPJA és megemlékezés Kodály Zoltánról – pécsi énekarok részvételével 2019. december
- Szegedi tagcsoport: HANGVERSENY KODÁLY ZOLTÁN ÉS KOCSÁR MIKLÓS EMLÉKÉRE 2019. november
- ÜNNEPI HANGVERSENY KECSKEMÉTEN – Balogh József zongoraművész felléptével – 2019. december; Kálmán Lajos NÉPDAL-ÉNEKLÉSI Találkozó 2019. november
- Sebestyénne Mona 85 éves – hangverseny a család rendezésében 2019. december
- VÉNDIÁK KÓRUS ADVENTI SZEREPLÉSE Pozsonyban 2019. december

- Nyíregyházi tagcsoport szervezésében : SZAKMAI PROGRAMOK, HANGVERSENYEK, ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSOK havi klubnapok keretében; KIRÁNDULÁS: Középkori templomtúra Szatmárban 2019.augusztus 9.10-11. minden MKT tag részére – Belinszky Etelka szervezésében; Breinichné Horváth Andrea ELŐADÁSA ANDOR ILONÁRÓL 2019. november; megemlékezés a 10 éve elhunyt Tarcai Zoltánról

Egyéb rendezvények – a teljesség igénye nélkül:

- Marczibányi téri Kodály Iskola tanévzáró hangversenye a Fővárosi Operettszínházban, decemberben hgv. a Mátyás templomban (Bárdos, Kodály, Kocsár művek)
- Nemzetközi Szimpózium a Kodály Intézet innovatív zenepedagógiai projektjeiről film és könyvbemutatóval – Kodály HUB
- Zenepedagógiai konferencia a Budai Képző fennállásának 150. évfordulóján – „Tündérbert vagy pusztaság” címmel
- Galyatetői emlékezés: emléktábla avatás Ittzés Mihály emlékére, harmónium felújítás, koszorúzás, hangverseny
- Megemlékezések Bárdos Lajos születésének 120. évfordulójáról (Pesti Vigadó, Zeneakadémia)
- Katanics Mária életútját bemutató kiállítás és könyvbemutató Baján és Budapesten
- Emlékezés a 100 éve született Járdányi Pálra,
- IKS: Nemzetközi Kodály Szimpózium Malajziában az LFZE Kodály Intézetének tagjai részvételével; Konferencia Forrai Katalin munkásságáról
- KONCERTEK, MEGEMLEKÉZÉSEK, helyi kórustalálkozók, iskolai ének és műveltségi versenyek, ismeretterjesztő előadások.
- A KODÁLY TÁRSASÁG HÍREI C. PERIODIKA 4 számát megjelentettük, 2019-ben még dr. Márkusné Natter-Nád Klára főszerkesztő munkájaként, akinek ezúton is a társaság nevében köszönetet mondunk, a több évtizedes alapos, minden szakmai eseményre kiterjedő figyelméért és tudósításaiért, valamint nagy odaadással és szakmai körültekintéssel összeállított könyveiért, mint a Kodály Zoltán nevét viselő iskolák és kórusok, Szőnyi Erzsébet 90. születésnapja, Kodály Zoltán a képzőművészetben, Kodály Társaság 40 éves c. kiadványok. 2020-tól a MKT Híreinek szerkesztését Breinichné Horváth Andrea, zenepedagógus, az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusának karnagya, az MKT társelnöke vette át.
- HONLAPUNKAT megújítottuk és tovább bővítjük. (www.m-kodalytarsasag.hu)
- VIDÉKI TAGCSOPORTJAINK egyéb tevékenységükről készített kiegészítő beszámolóiból kitűnik, hogy a fentebb említett eseményeken túl, nagyon sok érdekes és hasznos rendezvény, találkozó

került megvalósításra. Nagy súlyt fektettek a tanuló ifjúság, énekenetánárok, kórusok bevonására, sőt a helyi zeneszerető közönség aktivizálására is, ezzel pedig komoly részt vállaltak Kodály Zoltán munkásságának, zenepedagógiai elveinek megismertetésében, terjesztésében, a kodályi hagyományok ápolásában. A beszámolókat a jegyzőkönyv mellékletét képezik.

Rövid értékelés a gazdálkodásról: – részletesebben a Felügyelő Bizottság jelentésében

Elmondható, hogy a 2019. évi tervek megvalósítását részben pályázatokon elnyert összegek tették lehetővé, valamint saját forrásaink: tagdíjak és adományok.

2019. évi összes bevételünk pályázatokból **7.351 eFt.**

Eredményes pályázataink:

NKA: Hírek 2,2 millió Ft; Éneklő ifjúság (Veszprém megye) 500 eFt; Éneklő ifjúság 2020-550 eFt (2020-ban elmaradt, 2021-ben lesz megvalósítva); Hagyományos hangversenyek (dec. 16.) 600 eFt,

Véndiák kórus vendégszereplése Pozsonyban 300 eFt

MMA: működés 1.700 eFt; emlékhangversenyek Ittzés Mihály emlékére (Budapest, Kecskemét) 500 eFt

Kecskeméti önkormányzati és polgármesteri támogatás 2018-ról áthúzódó 200 eFt -tanári továbbképzésre; 2019-ben jóváírva 1000 eFt, felhasználva 500 eFt népdaléneklési verseny Kálmán Lajos emlékére, a maradékot 500 eFt (ismeretterjesztő előadás és tanári továbbképzés) még 2020-ban, esetleg 2021-ben kerül felhasználásra.

Tagdíj, adomány, könyveladás: 1,5 millió Ft, **1%-ból befolyt összeg** 38 eFt.

Pályázati bevételeink csak részben fedezték a felmerülő költségeket, a hiányzó összegeket a befolyt tagdíjakból és az egyéb bevételekből fedeztük. A pályázatkezelők által előírt elszámolási kötelezettségeinknek eleget tettünk. Itt kell megjegyezni, hogy tagságunk, Ittzés Mihály tisztelői, rokonai, társ-szervezetek adományaikkal nagyban hozzájárultak az emlékhangversenyek megrendezéséhez. Ezért mindenkinek külön köszönetet mondunk.

Taglétszámunk meghaladja az 1000 főt, a létszám kb. kétharmadát a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tagcsoport teszi ki. 2020-ban tagrevíziót végzünk, melynek lényege az adatok pontosítása, a tagdíjat nem fizetők kiszűrése, valamint költségcsökkentési szempontokat figyelembe véve annak felmérése, hogy a Híreket kiknek lehet online küldeni, és hányan kérik továbbra is postán, nyomtatott formában.

2020. év

A koronavírus járvány miatt számos már meghirdetett rendezvény elmaradt, ezek remélhetőleg még ezévből, részben 2021-ben valósulnak meg.

2020-2021-re eddig elnyert pályázati támogatások:

NKA Hírek: 2.800 eFt (ez tette lehetővé, hogy színesben jelentettjük meg)

MMA: működés 1.700 eFt

EMMI miniszteri: 3.000 eFt Pécs részére „Pécsi úttörés” címmel konferencia és hangverseny 2020. november 28-29.

MMA: 2.000 eFt – Szőnyi Erzsébet emlékkönyv kiadása KOTÁ-val közösen, MMA támogatással. 2021. január 25-én könyvbemutató és hangverseny a Pesti Vigadóban. A Szőnyi könyv főszerkesztője dr. Márkusné Natter-Nád Klára. A könyv bemutatja Szőnyi Erzsébet élet-útját, tanítványok, kortársak, tisztelők írásain keresztül.

A 2020-as konkrét tervek megvalósítását a járványhelyzet alakulása nagyban befolyásolja.

A Kodály Zoltán születésnapjára hangversenyt, koszorúzást mindenképp szeretnénk megtartani összes tagcsoportunknál decemberben. Erre pályázati támogatást kértünk.

A beszámolóhoz egyéb kiegészítések:

- A társaságnak *fizetett 1 fő, nyugdíjas alkalmazottja van (irodavezető)*
- Könyvelés elszámolása számlás megbízási szerződés alapján történik.
- A honlap készítője és szerkesztője, valamint a Hírek alkotó szerkesztője munkájáért honoráriumba részesül.
- *A választott tisztségviselők tevékenységüket térítésmentesen, társadalmi munkában végzik.*
- A Társaság senkinek *nem nyújtott cél szerinti támogatást*
- A társaság munkáját – szükség szerint – jelentős mértékben *segítik önkéntes, térítésmentesen dolgozó tagjaink, valamint egyes, megvalósuló rendezvényeinken szereplő művészek, előadók, akik gyakran térítésmentesen vállalnak fellépést.*

Szavazás: A beszámolót a jelenlévők egyhangúlag elfogadták.

A Felügyelő Bizottság beszámolója a 2019. évi gazdálkodásról – előterjesztő: Balásházi Bálint a Felügyelő Bizottság elnöke – külön mellékletben

Szavazás: a beszámolót a jelenlévők egyhangúlag elfogadták

Hozzászólás: B. Horváth Andrea felvetette, hogy az 1%-os felajánlások összege, a 38 eFt, nagyon kevés. Igaz, hogy a tagság nagyrésze nyugdíjas, de egy kis figyelemfelkeltéssel, rokonok, ismerősök bevonásával, nagyobb figyelem felkeltéssel elérhető lenne jobb eredmény is.

Zárszó – Levezető elnök ill. elnök

Az elnök és a levezető elnök megköszönték az aktív részvételt, az előkészítő munkát és reményüknek adtak kifejezést, hogy a 2020-ra tervezett programoknak legalább egy részét meg lehet valósítani. Bízunk benne, hogy a 2021-es évben már több lehetőség lesz a kollektív munkára.

A Covid 19 járvány terjedése miatt az elnök óvatosságra, a biztonsági intézkedések betartására hívta fel a figyelmet. A továbbiakhoz jó munkát, kitartást és jó egészséget kívánt. Kodály szavaival élve bármilyen nehéz is a helyzet „*A tűznek nem szabad kialudnia*”.

Összefoglaló a vidéki tagcsoportok kiegészítő beszámolóit alapján:

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI TAGCSOPORT tagcsoport vezető: Belinszky Etelka, elnök: Szabó Dénes

- havi rendszerességgel rendezett klubnapok keretében ismeretterjesztő előadások a Móricz Zsigmond Megyei és Városi könyvtárban (pl. Hans Koesslerről, a 20-21. századi népzenei mozgalmakról, Händelről, Andor Ilonáról, vetített képes előadás a Templomtúra kirándulásról, stb.).
- Ünnepi hangverseny Kodály Zoltán születésnapján a Vikár Sándor Zeneiskolában az iskola tanárainak és tanulóinak fellépésével
- Cantemus Családi Bérlet Plusz hangversenyei a Kodály Zoltán iskolában, olyan fellépőkkel, mint Kassai István, Perényi Miklós, Ittész Gergely, Zétényi Tamás, Monostori Gábor, Sándor László, valamint a Virtuózok zenekara

KECSKEMÉTI tagcsoport vezető: Jámbor Zsolt

- Hangverseny Ittész Mihály emlékére a Kodály Vonósnygyes, Rajk Judit-Klézli János, Kodály iskola Antanténusz Kórusa, Cantus Nobilis Kórus és mások fellépésével
- Kecskemét 650 éves fennállásának évfordulóján: Lehetne városunk a magyar Salzburg ?! címmel kerekasztal beszélgetések Kecskemét zenei életének múltjáról, jelenéről és jövőjéről.
- Zenei együttesek Kecskeméten (februárban), Zenei intézmények Kecskeméten (márciusban) a városban működő zenekarok, és intézmények vezetőinek részvételével.
- Bach János passiója dr. Fazekas Gergely zenetörténész előadása
- Ének-zene tanárok továbbképzése: Megosztott figyelem és figyelő zenehallgatás készségének fejlesztése általános iskolában (Szirányi Borbála)
- Kálmán Lajos népzenei találkozó, minősítő – célja lehetőséget teremteni a térség népdalénekesei, népzenei részére bemutatkozásra, ismereteik továbbfejlesztésére
- Hangverseny Kodály Zoltán születésnapjának 137. évfordulóján Balogh József zongoraművész fellépésével – elhangzottak Rameau, Debussy, Lajtha, Kodály Zoltán művei.

PÉCS-BARANYAI TAGCSOPORT – tagcsoport vezető: Vas Bence

- Részvétel Szegeden az ifjú karvezető szakosok országos versenyén – Pécsi KZ Gimnázium Leánykara
- Kodály koncert Nagyszalontán és Gyulán – Pécsi KZ Gimnázium Leánykara Kertész Attila vezetésével
- Pécsi Dalos Nap – Koszorúzás, megemlékezés. Közös éneklés. Tiszteletbeli tagok köszöntése.
- Kodály koncert 6 együttes fellépésével, a Pécs-Baranyai Kórus és Zenekari Szövetség rendezésében
- Pécs-Baranya megyei Éneklő Ifjúság
- Új zongora avatása: Zongora-Örömkoncert a KZ gimnáziumban, neves művészek fellépésével

- Szombat délelőtt a népzene jegyében – közös rendezésű népzenei találkozó az ifjúsági és felnőtt korosztály részére
- Magyar kórusok napja (PTE Liszt Ferenc Hangversenyterem) és Kodály Zoltán születésnap koncertje. Hét kórus adott színvonalas koncertet Kodály és tanítványainak műveiből.

ÉSZAK-DUNÁNTÚLI TAGCSOPORT – SOPRON – tagcsoport vezető: Bencsik Erzsébet

- Kodály Zoltán Népdaléneklési Fesztivál
- Lövői kórusünnep – a térség kórusainak, iskoláinak részvételével
- Bencsik Erzsébet tartott 20 órás óvónői továbbképzést a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar két Gyakorló Óvodája óvónőinek
- dr. Szalay Olga előadása Kodály a népzene gyűjtő címmel
- Emlékhangverseny Kodály Zoltán tiszteletére

NYUGAT-DUNÁNTÚLI TAGCSOPORT – VESZPRÉM – tagcsoport vezető: Erdélyi Ágnes

- Hagyományos, zenetörténeti előadások – 2019-ben Liszt Ferenc munkássága és a 20. század különleges európai szerzőinek a bemutatása volt a fő téma (Liszt zongora és zenekari művei, Liszt és Magyarország. A makacs Sztravinszkij, Arvo Pärt). Előadók az MKT tagjai voltak.
- Brusznai emlékhangverseny a Pannon Egyetem aulájában a Brusznai Alapítvány rendezésében. Fellépők a főként gimnazistákból álló Brusznai oratórium kórus és a Mendelssohn Kamarazenekar.
- Éneklő Magyarország – Megyei kórustalálkozó a Hangvillában – 12 kórus részvételével és közös énekléssel. KÓTA minősítés.
- Magyar Kórusok találkozója – 3 napos fesztivál, „Hangvilla díjas” meghívott kórusok és a kolozsvári Magyar Gyermekkórus, sepsiszentgyörgyi Cantus Firmus Vegyeskar részvételével.
- Hangverseny a Zenei Világnap tiszteletére – Megemlékezés az elhunyt Daróci Bárdos Tamásról és Kocsár Miklós zeneszerzőről. A hangversenyen 10 muzsikáló közösség – kórusok, zenekarok és egy lengyel vendégkórus volt résztvevők között.
- Veszprém megyei kis térségű Éneklő Ifjúság Veszprém környéki falvak iskolai énekkarainak, együtteseinek felléptével, Nagyné Nyári Ágnes szervezésében, NKA támogatással
- Hagyományosan visszatérő Magyarpolányi Kodály-szaktábor – Nagyné Nyári Ágnes szervezésében, NKA támogatással

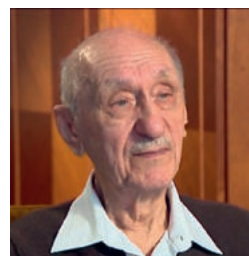
SZEGED ÉS KÖRNYÉKE – tagcsoport vezető: Rozgonyi Éva

- Bicinium éneklési verseny és a II. Fialat karvezetők versenye
- Hangverseny Kodály Zoltán és Kocsár Miklós emlékére
- Orgonakoncert a Nyíregyházi Cantemus kórus Pro Musica Leánykara és Pálúr János orgonaművész felléptével
- Hangversenyek, ismeretterjesztő előadások, iskolai kórustalálkozók

BÚCSÚZUNK

Erdős Jenő

**Tisztelt Gyászoló Család!
Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!
Kedves Jenő Bácsi!**

Az Ádám Jenő Pedagóguskórus nevében búcsúzom alapító karnagyunktól, Erdős Jenőtől. 1958-ban ez a nagyszerű ember megálmodott egy közösséget, amely énekelni szerető és jó hangú pedagógusokból áll, akiknek hivatásuk a nevelés, az értékek átadása, a zene segítségével a közönség gyönyörködtetése. A cél magaslatos volt: a történelmileg sűrű és vészterhes korban örömet hozni az emberek szívébe, erőt és

reményt adni, elfeledtetni kicsit a gondokat.

A Hősök terén létrejött egy baráti társaság, és a létszámuk gyorsan nőtt. Csatlakoztak a rokonok, ismerősök, akiknek hasonló volt az életfelfogásuk. Az énekléssel szebbé akarták tenni mások életét is, először szűkebb környezetükben, Mátészalkán, majd ez a tevékenység a kisvárost túl nőtte, és a környező településekre is eljutott a lelkes kórus. Erdős Jenő karnagy nemcsak a vezetőjük volt, annál sokkal több. Igazi nagybetűs PEDAGÓGUS volt, aki tanította, irányította ezt a Mátészalkán egyre ismertebbé váló kórust. Ő volt a példakép, aki emberszeretettel, humánusával, tudásával tündökölt azokban a nehéz időkben is. Megmutatta, hogy a lélek jósága a zene, az éneklés segítségével szebbé teheti a világot.

A kórus pedig egyre sikeresebb és egyre ismertebb lett szakmai téren régióinkban és az egész országban is. A karnagy úr büszke volt kórusára, barátaira. Motiválta őket újabb és újabb kihívások teljesítésére, fejlődésre. Mindez mégsem csak a kemény munkát és a fárasztó próbákat jelentette. Életre szóló barátságok születtek. Olyan emberi kötelek, amelyek a kölcsönös tiszteleten és a szereteten alapulnak, és ellenállnak az időnek. Nemcsak a fényképek őrzik a közös programok, a kirándulások, a főzések barátságos légkörét, az emlékeinkben ott él a karnagy úr, aki nagy családdá formálta kórusát.

Erdős Jenő lelkesedése teremtő erőként hatott. Egészen a nyugdíjba vonulásáig lendítette előre szeretett kórusát. Közben talált egy segítőtársra is karnagy munkájában 1977-ben, hiszen Csányi Ottóval ugyanaz volt a hitvallásuk. Így, amikor 1981-ben nyugdíjasként elköszönt a kórustól Erdős Jenő mint karnagy, megmaradt mindaz, amit ő elkezdett. Az a munka, az a szemlélet, az a szeretet és tisztelet, amit Jenő bácsi képviselt,

vitte tovább az énekkart, amely egyre szebb eredményeket ért különböző megmérettetéseken. Minden szép sikerben benne volt az alapító karnagy munkája is.

Megrendülten áll ez az énekkar most itt, fájó szívvel búcsúzik. Az alapító tagok azért, mert elköszönnek a Mesterüktől, a baráttól, akit évtizedek óta szeretnek és tisztelnek. A fiatalabbak azért, mert egy olyan közösségbe tartoznak, ahol a különböző generációkat összeköti a zene szeretete, az egymás iránti tisztelet, a megbecsülés. A cél közös, hűen az eredeti kóruséhoz: értékeket őrizni és továbbadni.

Mindannyian őrzünk emléket Erdős Jenőről. Kórustalálkozókon, hangversenyeken, bárhol is jártunk, léptünk fel, bármennyi kórus is volt jelen, azok a biztatón összeszorított kezek, az a nyugalmat és szeretetet sugalló mosoly nekünk szólt. Az ő kórusa voltunk, maradtunk. Izgult értünk, hogy a hangok szépen szálljanak, áradjanak, boldogságot adva éneklőnek és hallgatónak egyaránt.

A szeretet és hála hangján búcsúzom a kórus nevében tisztelt alapító karnagyunktól, Erdős Jenőtől. Nagyszerű emberi-szellemi-szakmai hagyatékát, kedves személyének emlékét szeretettel és hűen őrizzük.

Kovácsné Kiss Csilla

Tarcai Zoltán és Erdős Jenő

Lapzártakor érkezett a szomorú hír, hogy Hoffmann Mátyásné (sz. Lemle Klára) a Komlói Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola volt igazgatója, 2020. november 27-én hosszan tartó méltósággal viselt betegség után elhunyt. 1995 óta volt tagja a Magyar Kodály Társaságnak. Munkásságát az iskolájának, a zene tagozatnak és a kodályi eszmék népszerűsítésének szentelte. Tisztelettel emlékezünk rá.

Rövid hírek

- ♫ szeptember 25. Bartók sírjánál koszorúzás a Farkasréti temetőben.
- ♫ október 1. Bárdos koszorúzás és megemlékezés lakóhelyén közös énekléssel (közreműködtek Tardy László és a Mátyás templom kórusának énekesei).
- ♫ október. dr. Erdei Péter felkerült az idei KULT 50 listára (azon művészek neve szerepel a listán, akik a saját területükön jelentős teljesítményt nyújtottak – ebben az esetben a kóruséneklés és a Kodály módszer népszerűsítéséért).
- ♫ október 7-én átadták az MMA Zenetagozatának Elismerő oklevelét Bartalus Ilonának és Sebestyénné Farkas Ilona Monának.
- ♫ november 11. Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa emlékhangversenyt adott Bartók Béla halálának 75. évfordulója tiszteletére.
- ♫ november. Hangerdő címmel megjelent a Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola Gimnázium és Zenei AMI Versenykórusának új CD-je – karnagyok Őry Csilla és Uherezky Eszter.
- ♫ november. Rajk Judit most megjelent CD-jén – Stolen Time – kortárs szerzők művei mellett Kodály Zoltán népdalfeldolgozások is hallhatók. (Hungaroton kiadás).
- ♫ december 15. Andor Éva szülőházán emléktábla avatás 12 órakor (Bp., IX. Mester u.).
- ♫ december 16. A pandémiára való tekintettel zártkörű koszorúzás a Köröndön Kodály Zoltán 138. születésnapján.

*Köszönetet mondunk mindazoknak
akik az elmúlt évi személyi adójuk 1%-át
Társaságunknak juttatták.
Ennek összege 38.000 Ft, amit költségeink kiegészítésére
használtunk fel.*

*Tisztelettel kérjük a Magyar Kodály Társaság
tagjait, barátait és pártolóit,
hogy jövedelemadójuk 1%-ával a továbbiakban
is támogassák Társaságunk munkáját.*

Adószámunk: 19040437-1-42

*A Magyar Kodály Társaság
tagjainak és barátainak
boldog, békés Karácsonyi ünnepeket
és eredményes, covid mentes –
jó egészségben töltendő
Új esztendőt kívánunk!*